

HÉVÍZ

Művészeti és társadalmi folyóirat

XXI. évfolyam • 2013/2 • Ára: 300 Ft

Bartis Attila
Grecsó Krisztián
Szécsi Noémi
prózái

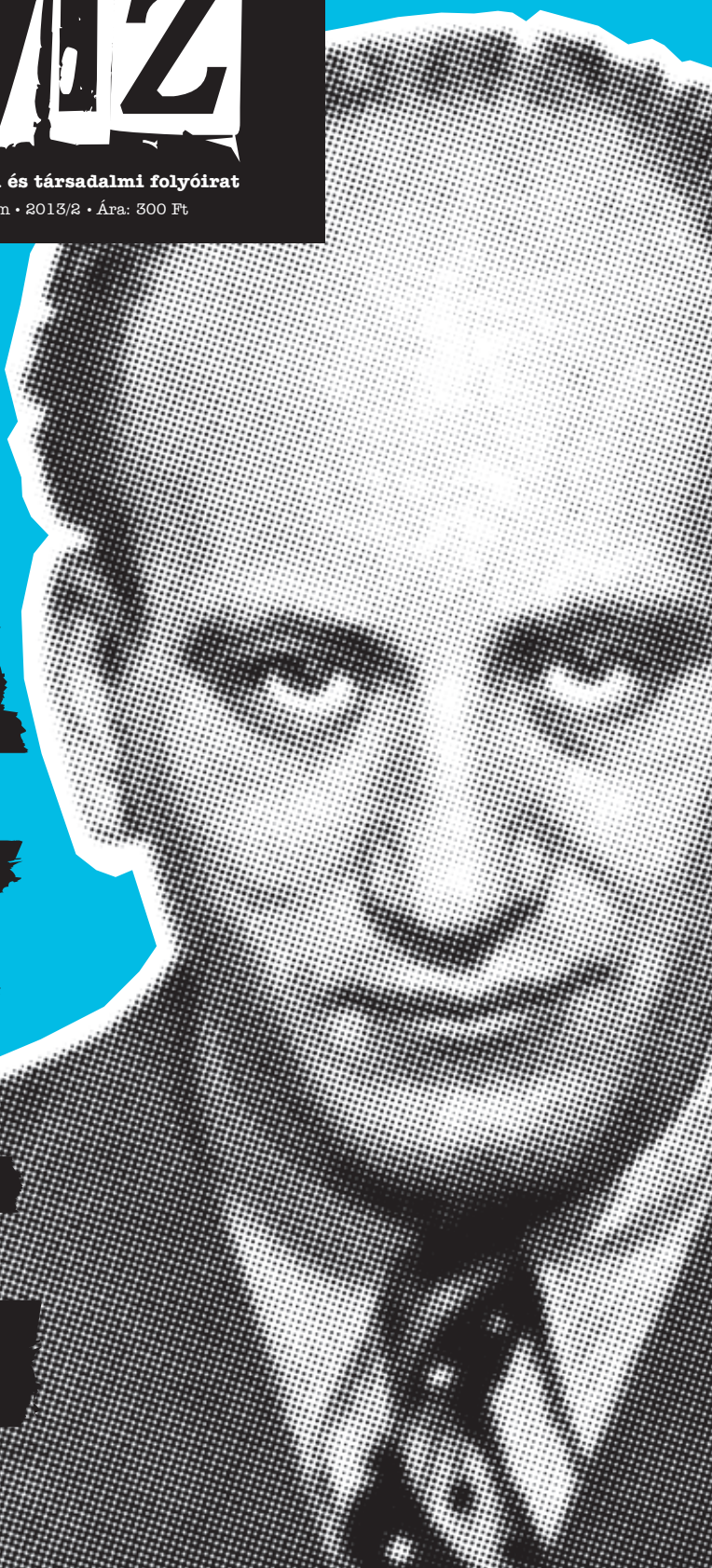
Jászberényi Sándor
Závada Péter
versei

Bukowski versei magyarul

Műfajok határán –
Magyar slammerek

Krúdy Gyula dedikációi

A tizennégy karátos
P. Howard

Nyílt víz

Bartis Attila: A páva (regényrészlet)	85
Jászberényi Sándor: Megszokja az ember, hogy nem szeretik; Baraka; Küldöm az angyalt (versek)	90
Szécsi Noémi: A leminősítés (mese)	95
Deák Botond: Akarattya az akarattyaiaké (vers)	99
Grecsó Krisztián: A borraló fele (novella)	100
Charles Bukowski: Sandra; Az egynyolcvan magas istennő (versek, fordította Babiczky Tibor)	106
Muszka Sándor: A Majlát-jóslat (novella)	110
Závada Péter: Egy pont után (vers)	112
Csider István Zoltán: A réseinken félni; Standolás (versek)	113
Pion István: Téged tanuljalak (családregény, részlet)	115

Vízibicikli

Bárdos Deák Ágnes: „A slam agóráként működik” (beszélgetés Simon Mártonnal és Závada Péterrel)	121
Szederkényi Olga: „Nem halt meg a Howard úr, mert azt ígérte, hogy megír bennünket” (interjú Thuróczy Gergely Rejtő-szakértővel)	127

Hullámvérés

Nyáry Krisztián: Rejtő és a nők	137
Bíró-Balogh Tamás: Krúdy Gyula két dedikációja mecénásainak	145

Öböl

Péczy Dóra: Hol találd a balatoni Hableányt?	155

Hévíz
Művészeti és társadalmi folyóirat
Megjelenik kéthavonta

Főszerkesztő: Szálinger Balázs
Szerkesztő: Cserna-Szabó András
Olvasószerkesztő: Cséby Géza

Szerkesztőbizottság: Cserna-Szabó András, Cséby Géza, Hinger Tamás,
Óry Rózsa, Szálinger Balázs, Szántó Endre

Alapította Dr. Kiss Lajos
Kiadja Hévíz Város Önkormányzata, 8380 Hévíz, Kossuth Lajos utca 1.
Felelős kiadó: Papp Gábor polgármester
e-mail: hevizfolyoirat@gmail.com
www.facebook.com/hevizfolyoirat
Terjesztés, előfizetés: Csongrádiné Olasz Sára, csongradine@hevizph.hu

Tördelés, layout: Leon Creativon Kft.
Nyomás és kötés: T-CONT Kft., Hévíz

ISSN szám: 1216-8181

NYÍLT VÍZ

Bartis Attila

A PÁVA (regényrészlet)

Az első emlékem egy páva. A megszállás utolsó napjaiban, mielőtt a németek kiköltöztek a házból, Dr. Johann Wolfgang Adler ezredes búcsúajándékként egy pokrócba csavart pávát hozott anyámnak, amit a közlegényei a városszéli sátoros cigányoktól rekviráltak. Miután a hét gyereklány kivételével szitává lőtték őket. Igaz, használat után tarkón lőtték a gyereklányokat is. Kétségtelen, hogy a cigányok is hibásak voltak, mert Adler ezredes eredetileg csupán egy sima rekvirálásra adott parancsot. Ők viszont, a maguk faji sajátossága szerint, elkezdtek alkudozni, hogy mi lenne, ha a herrgenerálok csak a pávát vinnék el, meg a rucákat, meg a láncos disznót, de a lovakat inkább mégse, hogy valamicske írmag is maradjon. Mert ugye, itt van a sok purdé, azoknak muszáj enni adni. A németek viszont nem ismertek alkut, akkoriban nekik éppen ez volt a faji sajátosságuk, és végtére is ez a fajok harca volt. Így amikor az egyik cigány felkapta a baltát, hogy a lovát agyonüsse, felszámolták a táborot. Egyébként is felszámolták volna.

Egy Kurt Blumann nevű őrvezető javaslatára a hét leánygyermeket meghagyták írmagnak, de javaslatán végül felülkerekedett a tiszta vér eszméje, amiért a saját életüket is készek voltak adni. Igaz, állítólag legalább egyszere-

re biztosítottak ki, és végzett mindegyikük a saját írmagjával, hogy ne kelljen egyik lánynak se a másik tarkón lövését végignéznie. Eredetileg a közeli kőútba hajították volna őket, a többi cigány közé, de végül rászántak két kanna benzint a hamvasztásra. Amúgy is halottak napja volt.

Este, amikor anyám megjött a temetőből, már ott volt a páva a verandán. Csak a koronás fej, meg a farktollak lógtak ki az összespárgázott katonapokrócból. Kibontotta a csomagot, és kicsapta a madarat az udvarra, a terepjáró, meg az oldalkocsis motorkerékpár közé, menjen, amerre akar. Szomszédévikét hazaküldte, megettetett, lefektetett, aztán kirakta a beszállásoltaknak a vacsorát.

Vacsora után Dr. Johann Wolfgang Adler ezredes egy üveg borral bejött a szobába, elnézést kért az alkalmatlankodásért, és azt mondta anyámnak, sajnálja, hogy ilyen dicstelenül ér véget ez a háború. De legyünk nyugodtak, mert a régiek helyére hamarosan új cigányok jönnek.

– Tényleg nem kér egy kis bort, kedves Anna? Pedig nagy szükségem lenne a segítségére. Tudja, ha két ellentétes parancsot vagyunk kénytelenek végrehajtani, akkor mindnyájan összezavarodunk. Én most például Friessner vezérezredes napiparancsa értelmében statáriálisan agyon kéne lövessem Blumant meg a többieket. Ugyanis a visszavonuló német katona nem bűnöző. Nem lop, nem gyújtogat, nem követ el se gyilkosságot, se nemi erőszakot. Másrészt, a visszavonuló német katona nem hagy maga mögött sátoros cigányokat. Ön hogyan oldaná fel ezt a problémát, kedves Anna?

Anyám pedig egyetlen pillantással jelezte, hogy, mint eddig, úgy ezután sem kíván esti beszélgetéseket folytatni, még akkor sem, ha ez az utolsó éjszaka.

– Sebaj, én azt hiszem, fel tudom oldani. Persze, az én problémám igazán semmiség. Gondoljon csak szegény angolokra, akik máig azon töprengenek, hogy bölcs dolog-e fegyvert adni a négereik kezébe, mert mi van, ha azokkal a fegyverekkel a négerek mégsem a mi fajelméletünket veszik célba, hanem a saját tisztjeikét?

Nagyon kérem, maradjon. Pontosán tudja, hogy reggelre már itt se vagyunk. Vegye úgy, hogy a hazájának hoz áldozatot azzal, ha velem tölti ezt az estét. Igazán megérdemel ennyit a hazája, mert most nagy bajban van. Megkockáztatom, nagyobb bajban, mint az enyéem. Minket legyőznek, önöket viszont felszabadítják. És a felszabadítókat soha nem lehet igazán tiszta szívvel

gyűlölni. Még akkor sem, ha használat után majd ugyanúgy lövik tarkón a cigánylányokat, mint az én közlegényeim.

Holnaptól majd mindig lesz itt valaki, aki a mi cigányainkat megbecstelenített, lemészárolt embereknek tartja, a saját cigányait meg szükségszerű túlkapásnak, tévedésnek. És talán még lesz is ebben egy szemernyi igazság. Nem több, csak pont annyi, amennyi a meghasonláshoz kell. És ez a meghasonlás fogja tönkretenni ezt az országot. Mondjuk így: ezt itt és most, a búcsúesténken, önnek és az egész országának borítékolom, kedves Anna. Nevezetesen, hogy zsidók, cigányok, buzik meg kommunisták nélkül igen jól meglettek volna. Mert közben tiszta szívből tudtak volna gyűlölni minket. És a gyűlölet erőt ad. Sokkal több erőt ad, mint a hit, remény, szeretet. Az a meghasonlottság viszont, ami most következik, az fogja gyengévé, szomorúvá, és nevetségessé tenni ezt az országot. Mi nem képezhetjük vita tárgyát, hogy van-e mentségünk erre, vagy arra, mert egyértelműen és kétségbenvonhatatlanul nincsen. Ennek a csürhének viszont mostantól mi leszünk a mentség bármire. És ez az egyetlen, amiért sajnálom, hogy elveszítjük ezt a háborút.

Amire anyám megkérte, hogy ezért igazán ne sajnálja.

Adler ezredes pedig megköszönte, hogy Frau Anna mégiscsak szóba áll vele.

– Bár látom, a páva nem kellett. Pedig nagyszerű madár. A külleme dacára kifejezetten barátságos és hűséges. Emberszerető. Igaz, rágós a húsa... Higgye el, kedves Anna, a legkevésbé sem arra vágyom, hogy a háborús emlékei közt majd én legyek az emberséges náci, akinek a példáján megtanítja a kis Csillagának, hogy a német is ember. Ennyire mélyen azért még nem vagyok... Nem muszáj koccintsunk, de tényleg igyon egy pohárral. Hosszú ez az este... Ha nem, hát nem. Bár nincs igaza.

Tudja, volt egy tanárom az egyetemen, Prof. Klaus Klaus. Ilyen vicces neve volt. Tartott egy demonstrációt. Kihívott három hallgatót, és feltette nekik azt a banális kérdést, hogy ki írta a Nikomakhoszi Etikát. Kiosztott egy-egy cetlit, írásban kellett válaszolniuk. Természetesen mindhárman gondolkodás nélkül írták fel a papírra Arisztotelész nevét. Azt még hozzá kell tegyem, hogy Prof. Klaus Klausnak csak a neve volt vicces, de rettegett tőle az egész tanszék. Talán még a rektor is. Nos, megnézte a három papírt, zsebre vágta őket, és két hallgatót szó nélkül küldött

vissza a helyére. Helga Müllernek viszont azt mondta, hogy ezt az előadást még üljön végig, aztán várja a szobájában, hogy megbeszéljék a továbbiakat.

És Helga nemhogy azt se merete megkérdezni, miért, de két perc múlva hangosan zokogni kezdett.

Amire Prof. Klaus azt mondta, semmi baj, ha végre eszébe jutott a szerző, akkor álljon fel, és a többiek előtt, hangosan mondja meg, ki írta a Nikomakhoszi Etikát. Na, rajta, álljon fel, és mondja. Halljuk, kollegina.

Amire Helga bögve azt üvöltötte, hogy nem tudom, és bocsásson meg a professzor úr, bocsásson meg, bocsásson meg.

Nos, ennyit a tudás adta szabadságról, mondta Prof. Klaus.

Aztán persze, megnyugtatta Helgát, hogy nagyon is helyes választ adott, de azon kívül, hogy minden bizonnyal jelesre fog vizsgázni belőle, soha az életben nem fogja hasznát venni se Arisztotelész, se bárki más etikájának. Mert nem olyan idők jönnek.

Az a valóság, hogy nem értettem Helgát. Mert nem féltem Prof. Klaustól. Mondjuk így: nekem a tudás biztonságot adott. A legkisebb zavar nélkül felajánlottam volna, hogy lehozom a könyvtárból Arisztotelészt, és ezzel véget vethetünk a kínos vitának. Ezért Prof. Klaus, nagyon helyesen, a demonstrációjához nem is engem választott ki.

Mondom, nem értettem Helgát, meg a hozzá hasonlókat, mert nem féltem. Ahogy nem féltem a Szabadság etikája címmel írni a doktorimat. Pedig akkor már eljöttek az idők. Dezertálni sem féltem volna, csak nem tartottam helyesnek, annak dacára, hogy már a legelső pillanattól agyrémnek tartottam ezt a háborút. Ez ügyben kétségtelenül tévedtem, ha nem is a dezertálás, de a parancsmegtagadás helyesebb lett volna. De nem félelemből vagyok itt. Ez nem azt jelenti, hogy én nem félek semmitől, mert a haláltól például bizony félek. Csupán azt mondom, hogy nem vagyok a rendszerem áldozata. És lehet, hogy kiábrándítom, kedves Anna, de nem rossz a lelkiismeretem. Varsó mellett futni hagytam egy kisebb teherautónyi zsidót, és nincsenek sajátkezű kivégzettjeim. Ezzel együtt nem gondolom, hogy jót tettem, pusztán csak nem követtem el a rosszat. Amúgy önmagában a lelkiismeretet nem tartom valami nagyra, tiszta lelkiismerettel lehet a legnagyobb aljasságokat elkövetni.

Szóval, ha mondjuk önkezűleg végeznék magammal, azt semmiképpen nem félelemből tenném. Meg nem is rossz lelkiismeretből. És a legkevésbé sem azért, mert nem tudom eldönteni, főbe kell-e lövessék Blumann órvezetőt, vagy farizeusság-e, ha az angolok pont most nem adnak fegyvert a négerik kezébe? Erősen gyanakszom, az. Tehát nem etikai megfontolásból tenném, meg nem is reménytelenségéből. Szinte biztos, hogy egy-két év hadifogság után meghívnának valamelyik tanszékre etikát tanítani.

Kizárólag azért tenném, mert... Pocsék ez a bor, teljesen igaza van, hogy nem kér belőle... Bocsásson meg, kedves Anna, megkérhetem, hogy egy percre nyisson ablakot?

Persze, mondta anyám, és amíg ablakot nyitott, Dr. Johann Wolfgang Adler ezredes félelem nélkül, tiszta lelkiismerettel szájba lőtte magát.

Előbb a tisztiszolga jött be, és megkérte anyámat, hogy hagyja abba végre ezt az artikulálatlan üvöltést, inkább segítsen Adler ezredest összeszedni. Természetesen tanúsítani fogja, mi történt, így természetesen Frau Annának nem lesz bántódása. Most viszont nagyon kéretik Frau Annát, hogy önfegyelmessen, elvégre háború van. Aztán amikor anyám valahogy összeszedte magát, és segített az ezredes holttestét a munkaszolgálatos apám szobájába vinni, akkor röppent be az ablakon a páva.

Körbejárta a nagyasztalt, rajta Dr. Johann Wolfgang Adler ezredes poharával, egy kicsit felült a véres karosszékre, onnan átköltözött a vitrinre, aztán végre elindult a hívó hang irányába. Végigsétált az előszobán, bejött hozzám, és felröppent a cserépkályhára. Ott topogott egy kicsit, mint aki még nem tudja, mi a dolga, bár akkor már torkom szakadtából ordítottam. Végül szívárványfényű csóvját maga mögött húzva végigszállt a szobán. Ez a rikoltó üstökös a legelső, amire életemből emlékszem. Aztán súlyos melegség temetett maga alá, és némaság ülte meg a házat. Akkora némaság, amekkora még a pisztolylövés utáni pillanatokban sem volt. Erre a csendre rohant be anyám, ebbe visított bele, hogy gyilkosok, és tépte le rólam a cigányok madarát, még mielőtt én is mindörökre megnyugodtam volna.

Bartis Attila (Marosvásárhely, 1968) Író, fotográfus. 1984 óta Budapesten él.

Jászberényi Sándor

MEGSZOKJA AZ EMBER, HOGY NEM SZERETIK

Megszokja az ember, hogy nem szeretik.
Magát nem érzi többé csontja törtnek.
Elhallgat, magára húzva azt a csöndet,
mit hirtelenjében épp megtalált.
Nem játszik benne száz privát halál,
árnyéka sem ugrik épp az égig,
s bár a sokkhatástól mindkét szem bevérzik,
megdöbbentő, de nem is fáj nagyon.
Csak felvillan, mint az elromlott neon,
míg likőrboltok előtt piszkos eső esik.
Megszokja az ember, hogy nem szeretik.

Megszokja az ember, hogy nem szeretik.
A város fényei egy percre kihunynak.
A holdat nézi, a ronda, barna holdat,
s megérte azt, hogy úgy pótolható,
mint egy elveszített régi kulcscsomó,
Hogy érdek van csupán, csak érdek,
és át nem gondolt gyors szeretkezések,
hogy fogamzás és fogadkozás nem ér,
és nem számít a sűrű barna vér.
Az ablakon kilép a lélek,
beszédnek nincs sok helye itt. -
Megszokja az ember, hogy nem szeretik.

Megszokja az ember, hogy nem szeretik.
Nem érzi többé, hogy rajta gyorsvonal haladt át,
bár másképpen szívja a cigarettát,
és másmilyenek lesznek számára az utcák,
a bárók füstje, bent a lusta kurvák.
Megtanulja: semmi sincsen ingyen,
hogy pénz beszél és közben nincsen isten.
Elnémítja a szép tapasztalat,
hogy bármi is történik, életben marad,
de nem álmodik, ha lehunyja szemeit.
Megszokja az ember, hogy nem szeretik.

BARAKA

A külvárosba mentem ópiumért.
Eritreai volt a díler, csontsovány, rasztahajú.
Egy kurvával lakott és annak két gyerekével.
A lakásba nem volt bekötve az áram.

Forró volt a város, levert a víz.
Átizzadt az ingem, mire odaértem.
„Mit szeretnél, fehér fiú?” – kérdezte élcelődve.
Arabul mondtam, hogy hagyja a süket dumát.

Egy matrac alól vette elő a cuccot.
Barna volt, nedves, zsírpapírban.
Mondta az árat, vettem elő a pénzt,
„Mire számítsak?” – kérdeztem fizetés közben.

„Baraka” – mondta és mosolygott.
látta rajtam, hogy kicsit sem értem.
„Oda visz el, ahol minden áldott.”
A szájában rohadtak a fogak.

Kifizettem és indultam haza.
A nyelvem alá tettem a cucc felét.
Azt reméltem, alszom majd kicsit,
nem hangzott rosszul az, hogy „minden áldott”.

Mire visszaértem, el is álmosodtam.
Beleestem az ágymba ruhástul.
Éreztem, magába ránt az álom
és reméltem, hogy elvisz messzire.

De nem volt semmi színes álom.
Sem táncosnők, törpék, karavánutak-
Egy lépcsőházban mentem a VIII. kerületben,
Budapest, Kelet-Európa, haza.

Egy nő várt a konyhában és mosolygott.
És kedves volt és nem volt jéghideg.
„Főztem vacsorát” – azt mondta,
„halkan beszélj, mert felébred a fiad”

Ilyen dolgok vonultak bennem hajnalig.
Reggelre teljesen kibuktam.
Zuhanyzás után autóba ültem.
A külvárosig csikorgattam a fogam.

Ölni mentem, minek is tagadjam.
Hogy szétverjem a díler faszfejét.
Elképzelttem, hogy ráúgom az ajtót.
„Baraka, mi? A kurva anyád”

De nem találtam meg azt a házat.
És ismeretlen volt az utcán mindegyik gyerek.
Egy vályogfalat vertem, sírva dühömben.
Forróság volt és vérzett a kezem.

KÜLDÖM AZ ANGYALT

Elküldöm, hogy őrizzen örökre -
Elfáradtam, nagy volt az iram.
Fejed fölé, az ágyacskádra ülve,
vigyázzon rád az angyal, kisfiam.

Minden rosszat hallasz majd apádról,
mert elhazudni, mindent el lehet,
de akkor is, ha megrabolt a távol,
minden sejtig ott voltam veled.

Légy jó fiú. Úgy szeresd anyádat,
mint én szerettem. Zöld volt a szeme.
Óvjad őt. Mert megszült, jár alázat,
és tűrd, ha más majd megbékél vele.

S ha felnőtt fejjel messzi tájra tévedsz,
hol por szítál a szűk utcák felett,
tudd apádról: úgy ölelt ő téged,
mint álmaik a pesti részegek.

Elküldöm, hogy őrizzen örökre -
Elfáradtam, nagy volt az iram.
Fejed fölé, az ágyacskádra ülve,
vigyázzon rád az angyal kisfiam

Szécsi Noémi

A LEMINÓSÍTÉS

(A Rohadt állatok-ciklusból)

A Vakond irigy pillantást vetett a Szürkemókusra, aki még vastag, téli bundáját viselte, majd lopva saját vedlő szőrzetére nézett. Egykor tömött volt, koromfekete és bársonyos, de tavaly nyáron meggyulladt rajta a riasztáshoz kihelyezett petróleum, és azóta sem nyerte vissza egyenletes fényét.

Ásólábát tette volna rá, hogy ami az étlapon karottaként szerepel, az igazából vermelt répa friss primőrként beárazva. Megnézte a csigaválasztékot is. Félórája evett utoljára, ezért már kegyetlenül korgott a gyomra. Beérte volna pincelakó meztelencsigával is, de a menü ételeinek skálája a megfizethetetlen escargot de bourgogne-tól a túlárzott moules-frites-ig terjedt. Lemondóan letette az étlapot és állott esővizet rendelt.

A mókus viszont az itallapot böngészte, majd a pincérhez fordult:

– Borókabogyócefre van?

A pincér – egy legfeljebb héthetes egér – igent bólintott.

– Apátság? – firtatta a mókus, de csak azután rendelt belőle, hogy az egér – új fiú lehetett – a pulthoz ment, hogy utánakérdezzen a cefre eredetének. A Szürkemókus csak ekkor fordult a Vakond felé, és bekapcsolta a diktafonját.

– Köszönöm, hogy rám szánja az idejét.

Jászberényi Sándor *(Sopron, 1980)* Haditudósító. 2001 óta jelentkezik versekkel és novellákkal. Kairóban él. Legutóbbi műve: Budapest-Kairó (2013). Az ördög egy fekete kutya és más történetek címmel idén jelenik meg novelláskötete.

A Vakond udvariasan biccentett.

– Beszéltem egy vándorpatkánnyal. Szörnyű dolgokat mesélt. De azt mondta, nem adhatja a nevét az interjúhoz, mert nagyon megüthetné a bokáját a Biokertben.

– Nem a bokáját ütné meg – jegyezte meg nyugodtan a Vakond. – A nyakát törnék el. Meg a gerincét.

– Persze, persze. Világos – csak képletesen mondtam bokát, én is kivégzésre gondoltam.

– Feltehetőleg meg is ennék – folytatta Vakond – A tél vége felé járunk, az élelmiszerraktárak kimerültek. Én a magam részéről nem eszem patkányt, de még a közeli ismerőseim között is akadnak olyanok... – A Vakond hangja elhalkult. – Tudja, ez egy viszonylag kicsi, elég alacsony termésátlagú parcella, ahol meglepő sűrűségben élnek állatok.

– Érthető – bólogatott szórakozottan a Szürkemókus, de közben a jegyzetei között keresgélt. – ...igazából dr. Poczok ügye érdekli a lapot.

– Dr. Poczok egy nemzetközileg elismert pézsmapocok, a Biokultúra Egyesület nagytekintélyű tesztállata... – hadarta a Vakond, mintha egy leckét mondana fel. A Szürkemókus fekete gülüszemében némi gyanakvás csillant meg, de aztán újra próbálkozott.

– Tudja jól, hogy a leminősítésről van szó. Tudomásom szerint a Biotermék-tanács azt mérlegeli, hogy megvonja az önök kertjétől a biominősítést.

A Vakond nyitott szemmel sem látott jól, csak azért hunyta le egy pillanatra mákszemnyi szemeit, hogy emlékezzen. Aznap délután Hörcsög eredetileg csak enni kelt fel téli álmából. Tele pofazacskóval kezdett puffogni. Az ellenségeiről üvöltözött, miközben a Vakond undorral söprögette le bársonybundájáról az állat szájából kirepülő, félig rágott kukoricaszemeket.

Azon a téli napon röpítették világgá a hírügynökségek, hogy dr. Poczok szervezetében felgyülemlett a mérgeanyag. Egy városi minősítőlaborban öklendezte fel az emésztetlen – mert emészthetetlen – zöldséget, amely a Biokertből származott. A Vakond már hónapok óta érezte, hogy baj lesz, de azt ő sem sejtette, hogy ekkora.

A Szürkemókus türelmetlenül kopogott az asztalon hosszú, fekete körmével a válaszra várva.

– Hörcsög úr, kertünk vezető politikusának vélekedése szerint a vizsgált mintában talált mérgeanyag valójában dr. Poczok emésztőnedve – mondta el diplomatikusan a Vakond azt, amit a Hörcsög más szavakkal fogalmazott meg. Úgy-mint: „Épét okád ránk az a bűdös pocok”.

– Laboratóriumi körülmények között él, desztillált vizet iszik, más módon nem

kerülhetett mérge a szervezetébe – csóválta a fejét a Szürkemókus.

A Vakond fején egy pillanatra átfutott, hogy a pézsmapocokok nem kerti zöldséggel táplálkoznak, de eszébe sem jutott volna dr. Poczok szakmai presztízsét megkérdőjelezni. Ha egy tesztállat mérgezést kiált, akkor a spenótban nitrit van.

– A megtorlástól rettegő kerti ellenzék tagjai szerint a Hörcsög a természetlag növelésének érdekében mondott le a vegyszermentes gazdálkodásról – olvasta a Szürkemókus a jegyzeteiből. – Hallgatólagos beleegyezése fejében kapott terményrészesedését a hatóság megtévesztésére saját ivadékai kotorékaiban tárolja.

– Ha jó az idő, évi háromszor szaporodik – jegyezte meg segítőkészen a Vakond.

A Szürkemókus gúnyosan elmosolyodott, és feljegyzett valamit. A Vakond igyekezett türtőztetni magát, hogy a pofájára ne üljön ki az ingerültség. Szemlátomást minden tudósítót az csigázott fel legjobban, ha a Hörcsögről szerezhetett be valami információmorzsát. A Az egér a szomszédos asztalra tett egy mélytányér gilisztát – *aglio e olio*. A Vakond gyomra olyan hangosat kordult, hogy az emlős ijedten nézett körbe.

A Szürkemókus vagy nem hallotta, vagy nem adta jelét. Borókacefrét kortyolgatva hajolt a papírai fölé, hogy kipipálja az eddig feltett kérdéseket.

– A Biotermék-tanács aggodalmait fejezte ki a kertben fellángolt cickánygyűlölet miatt. Úgy tudom, a cickányellenes demonstrációk mindennaposak.

– A cickányság életmódja sokakat irritál, állandóan ébren vannak, és ha éppen nem esznek, akkor élelem után kutatnak. Ez a nappali és az éjszakai életmódot folytató kisállatok ellenérzését egyaránt kiváltja – mondta a Vakond, miközben pillantását a működő diktafonra szegezte.

A szemei előtt a latrinájából ordibáló Hörcsög képe jelent meg. Mindig ingerült volt, ha felverték a téli álmából valami halasztást nem tűrő kertszintű intézkedés miatt.

– A pocok a torkomat szorongatják! Egy rohadt téli álmat nem tudok végigaludni! Ennyi állat egy helyen, de nem én fogom őket boldoggá tenni! Mi vagyok én, Mahátma Gandhi? – méltatlankodott a Hörcsög, miközben betemette az idei tél során megtelt latrinát, aztán visszament a hálókamrájába. Intett a Vakondnak, hogy távozzon, még aludnia kell. Legalább márciusig.

A Vakond felocsúdva az őt bámuló, kigúvadt, csillogó fekete szemekkel találta szemben magát.

– Hol él maga? – kérdezte.

– Egy fallal körbekerített parkban lakom a belvárosban – mondta a Szürkemókus a székből kiegyenesedve, a számláért intve. Az ellenfényben az arcéle – talán a fülbojtok hiánya miatt – alig volt mókusos.

A Vakond a kávézóból kilépve valósággal megkönnyebbült. Még a gyenge téli fényben is hunyorgott, ahogy a Szürkemókus mellélépett, hogy egy darabon elkísérje.

– A vándorpatkány ismerősöm szerint – aki jelenleg egy metropolisz csatornájában él – a Hörcsög megalomániájában teljesen elvesztette a kapcsolatot a valósággal.

– Október óta téli álmod alszik. Csak tavasszal ébred.

– Egyetért azzal, hogy meg kell szabadulni a kártékony kormányzástól?

A Vakond alig láthatóan bólintott.

– Beleírhatom ezt a cikkbe?

Vakond most az előzőhöz hasonló tétovassággal a fejét rázta. A Szürkemókus megtorpant. Szeretett volna a Vakond szemébe nézni, de a szemek teljesen belesztek a kopott bársonybundába.

– A kerti kártevővel szembeni megbocsátás nem illik egy európai rágcsálóhoz.

– Nem vagyok rágcsáló.

– Ez nem mentség – vágta rá keményen a Szürkemókus.

– Viszont magam is kártevőnek számítok. Ne legyünk álszentek. – A Vakond azon vette észre magát, hogy felemeli a hangját. – Az állatok nagy része gazdasági kártevő. Mások véreskezű gyilkosok. Akadnak olyanok, akik mindkettő. És ön... ön például kiszorított egy fajt a természetes élőhelyéről...

– Most nem erről van szó – hártott a Szürkemókus. Még a fejét is elfordította.

A Vakond sóhajtott egyet. Arra gondolt, milyen patáliát csap majd a kéthetes vemhes nőténye, ha ilyen későn ér haza, és ráadásul giliszta nélkül. Már a második tél volt, hogy se vele, se nélküle-kapcsolatban éltek. A Vakond szerette a nőt, de tudta róla, hogy ha nem eheti meg a testsúlya kétszeresét, kezelhetetlenné válik.

– Nekem most vissza kell mennem a Biokertbe. Jöjjön velem, beszéljen más állatokkal is. Nem teheti felelőssé a teljes kert faunáját egy agresszív és garázda állatpopuláció túlkapásai miatt...

Nyirkos februári eső szitált, a Szürkemókus kávézóban még dúsnak ható, elegáns prémje a szemerkélő esőben a testéhez tapadt, és az állat most megszólalásig úgy nézett ki, mint egy – patkány.

A távolban már látszott a megsárgult növényzet, a szürke, kopár föld – a téli Biokert.

– Ha lehet, én nem mennék tovább – mondta a Szürkemókus. – Este nyolckor zárják a Park kapuját.

Szécsi Noémi (Szentés, 1976) Író, megtört lélek és magyar anya. Eddig öt regény szerzője, legutóbbi két kötete, a Nyughatatlanok (2011) és a Mandragóra utca 7. (2012) az Európa Könyvkiadó gondozásában jelent meg.

Deák Botond

AKARATYA AZ AKARATYAIKÉ

amit ezen a lyukacsos törölközőn
átélek egyfajta semmittevésben
s mégis a társadalmi felejtés
amiben részt veszek, ahogy nem
tudom mi suhan át másoknak az agyán
egy tempó közben a víz alatt
úgy válok önmagam számára is
ismeretlenné, s bár tudom, hogy
valamelyest befolyásom van rá
de a jövőre készülni amúgy
teljességgel hasztalan

Deák Botond (Budapest, 1969) költő, legutóbbi kötete: Zajló (2012)

A BORRAVALÓ FELE

A termékbemutatón csodás volt minden. Ilike mondta így Margitkának, hogy csodás, ugye barátnőm, és nevettek, Margitka szerelmet érzett, hogy milyen megértő barátnője van, soha ilyenje nem volt neki eddig, és a körömrészelő is milyen csinos. Ajándékba kapták, és ezután történt, hogy Ilike és Margitka néni rászoktak a termékbemutatókra, vékony, színes papírszeleten hozta a postás a meghívókat, mikor hová lehet utazni, Kiskunhalas, Cserkeszőlő, kényelmes busz televízióval, ízletes ebéd. Minden alkalommal rántott szelet, hasáburgonya, díszítésnek csalamádé vagy vésett répvirág. Voltak előadások energiatakarékos lábasokról, gerinckímélő ágylapokról, és persze ajándék: mosópor, síkárkefe, megannyi szép holmi. Ilike és Margitka néni sohasem vásároltak sokat, de a termékbemutatón szaladt az idő, és éppen aznap, amikor Ilike férje megharagudott a sok utazás miatt, hatvanrészes csavarhúzókészlet volt a meglepetés.

Ilikét a kendergyárból százalékolták le, előbb csak ötvenesre, aztán még százszázot adott zsebbe a szakorvosnak, és akkor hatvanhét és felesre. Margitka a téészből ment kedvezményes nyugdíjba, az üvegházban dolgozott negyven évig. Unalmasan teltek a napok, a kertet már nem művelték, olcsóbb a diszkont, a jószág elhullott, hiába a sok oltás, parlagon maradt a kiskert, üresen a

baromfiólak, társaság nincs: az öregek otthonában mindenki süket, és sokszor van ebédre főzelék. Először Ilike férje halt meg, pedig fiatal ember volt még, a mája vagy a hasnyálmirigy, Ilike nem kért boncolást, valamivel százhetvenezer fölött volt a temetés számla nélkül. De szép volt. Sokan eljöttek, két lovas kocsira sem fért föl a virág. Margitka férje egy évre rá ment el, a tüdő vagy a szív miatt, nem kértek boncolást, borotválással együtt kétszázezerbe került. Margitka úrának már nem éltek ismerősei, alig voltak a búcsúztatón, és a virág is elfért volna a halottaskocsin, ha Margitka nem vesz olyan nagy koszorút.

Úgy csináltak mindent, ahogy illett. A temetés utáni másnapon meglátogatták egymást, hogy a másik meg tudja köszönni a koszorút. Ilike még az udvaron is lábujjhegyen ment által, illedelmes volt, éppen, hogy kopogott az ajtón. Ittak egy pálinkát, Margitka egy szanakszot is bevett, de már félórával előtte, és evett rá töpörtyűs pogácsát. Ültek a sötét konyhában, az alacsony plafon mesztergerendáján világított a negyvenes izzó, a konyhai dívány üres volt, ott feküdt eddig délutánoként Margitka ura. A kredencen rézmozsár, nekitámasztva egy fénykép: a zárszámadáson készült hetvenkilencben, Margitka urán nyakkendő, Margitka haja ondolálva. A serpenyős konyhai mérlegen zsírpapír. Margitka mutatta a papírzacskót, hogy hamarogácsa, vegyen Ilike, ha akar. Ittak még egy pálinkát. Margitka leírta a kapott koszorú külsejét, vágott virágból háromféle volt rajta, és be volt fedve a teste mohával. Művirág, kétféle selyem, a szalag a drágábbik, a széles, kékes színű, gyönyörű betűk, kunkorral. Ilike és Margitka egyaránt fölkészült, Ilike urán egészen sok volt a virág, temetés után órákig is muszáj volt nézegetni őket, mire mindet meg lehetett jegyezni. Ilike lenyelte a maradék pálinkát, a varrógépasztalt nézte, a magnetofonnak támasztva egy képeslap: üdvözet Harkányból. Bátorították egymást, újjözvegyességüknek minden bajában a másik segítségére lesznek. Ilike vett egy sajtos pogácsát, és elmondta az új híreket, ki a halott. Benyúlt a retiküljébe, de aztán eszébe jutott, hogy kikészítette. A köténye zsebéből vette elő, két húszforintos érmét tett az asztalra, hogy ez a koszorúk különbözetének fele. Fogadja csak el Margitka, így pontos. Az asszony tiltakozott erősen, közben feltette a kotyogót a gázra. Hosszan patogott az elektromos szikra, mire begyulladt a kékes láng. Margitka megint azt mondta, ugyan már. A pénz ott maradt a viaszkosvászon terítőn.

Az asszonyok voltak fürdőzésen a diabéteszesekkel, kiránduláson a mozgássérült egylettel, persze mentek a termékbemutatók, különösen ősszel, akkor van szezonja nekik. Gyopárosfürdőn együtt segítettek egy újjözvegynek, aki majdnem a mindszeinti kőfaragót akarta hívtani, pedig az a beton alapot kétezerhét százal drágábbért csinálja, és a műmárvány négyzetmétere is több-

re jön ki, és ezüstös testű Jézuskát sem lehet kérni, az Ilike kertlábszomszédjának férje furabetűs föliratot kapott, nem voltak rajta kunkorok, hanem szegényesen, mintha szégyellnivaló ember lett volna. Ilike és Margitka egyszerre fedették be a sírt dupla műmárvány lappal, a koszorútartót ugyanannál a kovácsnál rendelték, középre nagyobb kampó, oldalra kisebb, de ott mindkét oldalra, és mélyen lebetonozva. El ne lopják. A virágtartóban volt különbség, mert Ilike szerint a kerek formájú nem szép, de hát mindenkinek a maga ízlése szerint való a jó, mert Margitka szerint meg éppen a kerek a szép, árba ugyanannyi, mondták mindig és nevettek, mikor ide jutottak, hogy ezt átbeszélték. Hogy a mindszei műmárvány hamarabb mohásodik, azt Margitkák utcájában mondta az a kisnő, aki Szentesről költözött ki az urával, és alig bútoroztak be, a férjét elvitte a szíve. Különös asszony volt, mindenki beszélte, hogy ott maradt a sok pénz a férje után, és a legolcsóbb koporsót vette, egyetlen aranszegély van azon, se szemfedő, se koporsókereszt, még paplan se. Jancsi néni, a kínai boltos, aki minden temetésen kinn van, mondta, hogy nem tettek paplant a koporsóra, durván kopogott rajta a föld. Ilike szerint a kiskerítés nem kell, bár mindenki maga tudja, mert Margitka szerint a kiskerítés csinos – gondolkodott rajta. A szentesi műmárvány nem mohásodik, csúnya, ha a szép sír mohás.

Mindenszentekkor Margitkánál főztek közösen, volt a barneváli boltban akció csirke farhát. Margitka zsírban hamar kisütötte, megsózták, egy szelet friss kenyérral finom volt. Ilike vett a cukrászdában islert, már mellé volt készítve a kenyérvágó kés. Margitka leves közben kérdezte, Ilike kért volna-e pálinkát. Ilike felnézett, rágta a falatot, és tiltakozott, hogy nem. Az utcán csilingelt a mirelites kocs. Ilike elmosolyodott, Margitka visszamosolygott rá. Duruzsolt a kazán, jóleső meleg volt benn. Egy macska odaült az ablakpárkányra.

Halottak napjáig Margitka hétszer volt kint a temetőben, Ilike csak hatszor, ebből három alkalommal voltak együtt, a többi külön. Margitka odament mindenkihez, akit ismert arcról, ha a sír mellett álltak, és beszélgetett, de voltak goromba emberek, akik alig akartak válaszolni, csak a sírt nézték, pedig nem volt rajtuk mit nézni, látszott, hogy alig költöztek rá. Ilike csak az úton beszélgetett, meg a kőkeresztnél, a locsolóját két asszonynak is kölcsönadta. Olyan hálások voltak azok az asszonyok. Hogy csak na. Nem is csoda, éppen jó locsoló, nem is kicsi, nem is nagy. Margitka elrendezte az urán a koszorúkat, első ránézésre tudta, melyiket ki hozta, és a rokonsági foknak megfelelően kerültek az alsó vagy a felső sorra a koszorúk, az övé középre, csupa selyem aszparágusz, húsvétig szép, ha ki nem szívja a nap a mohát. Margitka izgatottan várta, milyen koszorút hoz a barátnője. A főutcai virágosnál ezerhárom

volt a kicsi, és kétezer a valamivel nagyobb – ezekre lehetett számítani. A telepen volt egy virágos, csak úgy kapu mögött, nem volt kiírva semmi, ott száz forinttal olcsóbbért volt ugyanaz, ha kettőt veszel, százhusz.

Negyedszerre ment vissza Margitka a sírhoz, és még mindig nem volt ott Ilike koszorúja. Már aggódott, mikor ötödikre ment, de akkor hála Istennek meglátta, ott volt. Izgatott lett, még a levegőt is furán szedte, szívére rakta a kezét. Előbb a telepi Suszter Sanyi bácsi sírja mellől nézte, és onnan nézve szép volt. Aztán egy lépéssel előbb ment, Ancika ángyi rozoga fakeresztje mellől nézte, és onnan nézve megint szép volt. De közlelől nézve nem volt szép. Az látszott, mintha használt volna. Margitka meg is ismerte, Ilike nászasszonyáról való volt: onnan való volt ez koszorú. Nem új: bűdös. Megszagolta, nem új volt, bűdös volt. Margitka megállt a férje sírja mellett, mérgében sírt, és lehajította a vacakot.

Milyenre képes a barátnője. Lássá csak meg, hogy tessék.

Ilike este telefonált a mobilra, és kérdezte, hol a koszorú. Margitka meg azt felelte, hogy ledobta, mert szerinte használt volt. Ilike állította, hogy nem volt használt, de érezni lehetett a hangján, hogy hazudik. Margitkából ki is szaladt, hogy micsoda némbor vagy, Ilike. Aztán elmondta, hogy eddig nem mondta, de hallotta a Postás Icatól, hogy Ilike gonosz asszony, akinek másnak elviszi a tejet a Pusztai Kút mellől, annak mindébe beleköp. Ilike nagyot kiáltott, hogy tán az beszél, aki tudja, mert ő meg látta, hogy mikor Margitka hozta el őneki a tejet a Gorkijból, ami eleve, hogy soványabb tej, és nem is onnan kellett volna, de hogy még majdnem egy deci híja volt. Margitka kiabált vissza, hogy tán megitta volna az utcán, ha meg igen, még mindig jobb, mint beleköpni, mert annak meg mi haszna? Ilike szerint nem jobb, ki van fizetve, inkább több legyen, mint kevesebb.

Valaki letiporta Margitka háza előtt az őszirózsát. Ilike szerint valami részeg dőlt bele, de Margitka tudta, hogy nem. Ilike macskáját alig egy hétre megette a fene. Margitka szerint patkánymérget evett, de Ilike tudta, hogy nem. Margitka néni biciklijét, amire már nem ült föl sose, de a táskát arra akasztotta, valaki kilyukasztotta a vasasbolt előtt. Ilike szerint legalább nem kellett messzire menni belsőért, de Margitka tudta, ez szándékosság.

Az öregek otthonában egyik szombaton Feri bácsi főzött bográcsban birka-pörköltet. Hétszázért lehetett venni kistállal, és Margitka kiabálni kezdett a sor végéről, hogy az nagy tál, és a véginek már nem jut, hétszáz a kistál, de nagytál nincsen, akkor Ilikének miért adnak. A bográcsstartón ott billegett a bogrács, Feri bácsi nem szólt semmit, a gondozók is csak néztek, a verandára ki voltak tolvá a kocsisok. Meg ott ültek, akik a plébániáról átjöttek enni, a vallásosak is kedvezményesen ehettek, és a főgondozó éppen befelé tartott a savanyúsággal, mikor ez

történt. Dél volt, enyhe idő, egész novemberben pedig esett az eső, és december elejére meg sütött a nap, és hideg sem volt, a bogrács mellett egyenesen finom meleg, Feri bácsi akáccal tüzelt alá, mert úgy más a füstje meg az íze is, és ne hazudjanak már, nem száll bele a pernye. Ilike nézte egykori barátnőjét, a nagy tállal a kezében, ami igazság, hogy méretesebb volt, mint a többi, méregette a barátnőjét, majdnem egy egész percig. Margitka megkérdezte, hogy mit bámul, mire Ilike azt felelte, hogy kurvát. Megállt a kanalazás a verandán, a tejes Gizi éppen ekkor ért az öregek otthonához, de le se zárta a biciklit, csak várta, hogy mi lesz. Margitkára a csuklás is rájött, olyan erősen bántva lett, Ilike meg úgy tett, mint aki ezt nem látja, sorolta, hogy tudja ő, hányszor kapartatott. Pedig a férje meg Pestre járt, és volt, hogy egy hónapig sem jött haza, az asszony meg mégis terhes volt. Mindenki tudja, hogy négyszer is kapartatott, egyszer hetvenhétben a brigádkirándulás után ment szabira, aztán hetvenkilenc nyarán, mikor olyan sok volt a dinnye, hogy még az irodistákat is kivezényelték szedni, akkor is ott baszta meg magát a Barta tanya mögött a kis tisztáson, négyen is látták, hogy Sanda bácsi ringlószilvájáról lerázta a termést. És nyolcvanegy adventjére is nagyon emlékszik, mert akkor lett a harmadik angyal, pedig Imre bácsi egész ősszel sem jött meg, és még egy évre rá is, a műhelyes Ambrustól volt neki baja, ki nem tudja aztat? Margitkán nem enyhült a csuklás, úgy mondta, csuklás közben, hogy tán az beszél, aki hagyta meghalni az apját, mert nem főzött neki egy filter teát, mert drága, meg mert egy PUR-nak negyed évig ki kell tartani, és ha Pali bácsi teázik mindig, akkor elfogy. Tán az beszél, aki egy rőzsét nem vetett a kályhába, és kihűlt az apja, mert takarót se lehetett használni, csak egyet, mert kiszöszölődik, és Pali bácsi már a szájába csepegtette a Béres cseppet, mert nem lehetett mosatlant csinálni, hát tudja ő, hogy nevezik az ilyet. Úgy mondják, gyilkos.

Megint csönd lett, még a szomszédos óvodában is elhallgattak a hinták. A templomtoronyban verni kezdte a delet az automata, a pap bekanyarodott az öregek otthona elé a fehér Skodájával. Ilike lépett kettőt. A falumúzeum kéményén belekapott a szél az elhagyott gólyafészekbe, hordta szét, tollas-szaros gallyak hullottak az udvarra. Tejes Gizi felnézett a tetőre, arra gondolt, hogy idén két fióka is volt, és mind a kettő röpült. Ilikének remegett a szája széle, Margitka belemarkolt a saját kötényébe, mintha vizes volna a keze, és meg akarná törölni. A katolikus kör tagjainak kezében megállott a kanál, Terike óvónéni az irodából jött kifelé a másfajta csalamádéval, és megállt, el sem tudta képzelni, mi van. Csönd volt. Gyovaikerék ment a telep felé biciklivel, a kormányon szólt a szigetelőszalaggal odaragasztott rádió. Ilike lépett még egyet. Margitka fel-emelte a fejét, hogy mi van. Ilike elmosolyodott, ahogy régebben, mikor még

jó asszony volt Margitkának, mikor még barátnő volt, és együtt örültek az ajándéktermosznak, egészen úgy mosolygott, Margitka meg visszamosolygott rá, a kötényét is elengedte, a harang elütötte a delet, elnémult, és ekkor Ilike az egész pörköltet Margitkára öntötte. Drága, finom, valódi birkapörkölt volt, csupa hús meg csupa csont, hétszáz forintos adag. Egy tálnyi bográcsban főzött birkapörkölt. Úgy lötytyintette meg, ahogy a vödör vizet szoktak szétteríteni az udvaron. Kapott Ancsúr is az újfaluból, meg a Sánta Laci, aki Margitka mögött állt, de igazából telibe Margitka. Forró, drága birkapörkölt. Égette, mert jutott neki az arcába is. Az új frizurára, a frissen ondolált hajára, az ezüsthényen kiütött, hogy vörös, hogy milyen szép paprikás a pörkölt. Drága étel. Nem volt sajnálva belőle az anyag. Olyan sűrű volt a szaftja, hogy alig csurgott lefelé. Margitka már nem mosolygott, egészen megmerevedett, ugyanott állt egy helyben, kerek volt a szeme, és Terike óvónéni szerint könnyes. Semmit sem szólt, Ilike várta, hogy mondjon már valamit, közben Margitka ráncaiban, akárha gleccserek volnának, mászott a szaft. Ilike odavágott az asztalra hétszázhusz forintot, azt mondta, neki mindegy, a többi maradhat. Úgy elment, hogy ottfelejtette a biciklijét. Margitkát letakarították a gyerekmosdóban, és kérdezték, kér-e egy adag pörköltet, de nem kért. Margitka is gyalog indult haza.

Csak másnap derült ki a két otthagyt bicikli, mikor a barátnők karonfogva visszajöttek értük. Terike óvónéni mondta, hogy nézzék meg, ő nem tudja, hol lehetnek, és tényleg nem is tudta, ahogy az előző nap délutánt se tudta, mert visszament csalamádéért, és nem hallotta, mi történt.

Margitka elindult a foltos, pörköltzagú ruhában haza. A telepi lejáráig ment, a Kurca hídja mellett a hidak védőszentje állt magas talpazaton. Margitka elbújt Nepomuki Szent János szobra mögé, és várta, hogy jöjjön valaki. Kisferkó jött az új kombijával, pörköltért ment az otthonba, nem gyorsan, és messziről meglátta az út felé igyekvő Margitkát. Kisferkó lassított, nézte, hogy iparkodik az útra a vén-asszony. Margitka kilépett elé, és mint egy fáradt futó, előredőlt. Kisferkó megállt, kiszállt, és a térdére támaszkodó asszonyhoz ment. Köszönt, de nem mondott semmit, csak nézte. Margitka nem mozdult, és Ilike éppen akkor jött arra. Margitka várt, míg Ilike közebb ér, és akkor kérdezte meg, hogy tudott Kisferkó ilyen hirtelen megállni, mikor ő eléje vette magát. Ilike megállt, az arcához kapta a kezét. Margitka sírni kezdett, összefutottak, megölelték egymást, és percekig sírtak.

Margitka közben odaadta a kötényébe készített tízforintost.

GreCsó Krisztián (Szegevár, 1976) Író, költő, szerkesztő. Legutóbbi regénye: Mellettem elférsz (2011). TavalY elnyerte a AEGON művészeti díjat.

SANDRA

vékony és magas
mindig fülbevalót hord
jó kis csaj
hosszú köntös
takarja testét

mindig a topon van
magas sarok
hangulat
pirulák
és piák

nézem Sandra dől ki
a székből
dől Glendale
felé

várom hogy mikor
fejeli le
a gömbkilincset
miközben egy újabb szál
cigaretta
próbál meggyújtani
a kezében
lévő csikkről

32 éves
odavan a kedves fiatal
szűzi fiúkért
akiknek olyan kerek arca van
mint egy csészealj

ezzel húzza az én
agyamat is
mutogatja a trófeáit
nézzem meg:
kussoló nullagyú szőke
husok
akik
úgy ülnek
úgy ácsorognak
úgy beszélnek
ahogy ő parancsolja nekik

néhanapján felhoz a lakásomra közülük egyet
néha kettőt
van mikor hármat is
mutogatja őket
nézzem meg

nézem Sandra baromi jól mutat
a hosszú köntösében
szerintem simán össze tudná törni
akármelyik férfi szívét

remélem egyszer talál is
egy férfit.

AZ EGYNYOLCVAN MAGAS ISTENNŐ

magas vagyok
gondolom emiatt látom kicsinek
a nőket
de ez az ingatlankereskedő
ez az egynyolcvan magas istennő
művészeti ügynök
aki Texasból repül hozzám
mert látni akar
és akiért én Texasig
elrepülök –
szóval jó nagydarab
van mit fogni rajta
és én gyurmázom és
kapaszkodok belé
a haját húzom feje hátrafesziül
így kefél egy valódi alfahím
szívom a felső ajkát
a pináját
szívom a vérét
hátról lököm s a fülébe suttogom
„Mindjárt beléd eresztek
egy szép adag gecit. Ne hidd,
hogy sakkozni jöttem
egész Galvestonig.”

aztán csak fekszünk mint egy darab fa
párnája alatt a bal karom
a jobbal átölelem
szorítom mind a két kezét
míg testéhez feszül
a mellkasom
a hasam

a golyóim
a faszom
átesik rajtunk pár
fény sugar
hullámot vet a mélysötét
előre hátra
be és ki
végül lehanyatlok
és mindketten elalszunk.

kemény a nő
de kedves
az én egynyolcvan magas istennőm
mindig megnevettet
ugatva kacagok ahogy a kivert kutyák
mikor simogatásra
vágynak,
és az ő áldott mélyenülő szemei
tekintete forrás
benne megmosakszom
tisztá
és hűsít
és édes.

megmenekültem mindentől
ami éppen nincs
a szobában.

Charles Bukowski *(Andernach, 1920 – Los Angeles, 1994)* amerikai író, költő. Ő volt Bukowski.

Babiczký Tibor *(Székesfehérvár, 1980)* költő, Budapesten él. Junior Prima-díjas (2008).
Legutóbbi kötete, A jóemberek 2011-ben jelent meg a Magvetőnél.

A MAJLÁT-JÓSLAT

A tegnapi es hogy jártam ember. Az állatokat elrendeztem s mondom egy cseppet a kapu eleibe kimegyek hadd lám miféle népek nyüszölnek az utakon. Hát ahogy ott szivarozok egyszer jó a Balog Péter fia, hogy aszongya. Egészséget Sanyi bá, hallotta e Ámerikában év végire hanemegyeb világvége lesz. Há hogy te kérdém. Há úgy aszongya, hogy olvastam az interneten, hogy aszongyák a nap egy szent percre megomlik s a tehények ejszen elmeddülnek s még azt es írták, hogy a kocsmákat es mind bészárják met utána még vaj két hétig es setétség lesz mind a kútba. S úgy képzelje el ez mán biztos met azt es olvastam, hogy eztet a Majlátok megjósolták. S azok a Majlátok aztán miféle népek kérdém. Há azokat aszongya én sem üsmerem met azok má rég meghóttak. Há mondom nekie, nekem Ámerikában rokonyom nincs de ha kéri a Jó Mária ejszen őket es megsegíti. S gyere egy cseppet hezzám bé né valamit tóccsek met itt a hóban es tiszta heába állunk. Na münk a házba bémentünk egy fél pálinkát elévettem s gondótam magamba ha mán a Majlátokkal ez a legény engemet így kitanított há haza oktalan ő sem menjék s mán kezdtem es. Látode ne ezt a poharat amiből münk most iszunk. Na ezt úgy nézd meg, hogy eztet én még a katonaságná kaptam egy pilótátó. Az úgy vót mondom, hogy vót ott egy pilóta s nekie egy ilyen repülője s egy este az állatokat elláttam met azokat ott es reám bízták s mán mondom bémegek egy cseppet a priccse reádőlök há jön bé a pilóta, egy szász ember vót. S jön megyen az estálóba s sohajtozik erőssen. Há mondom nekie na aztán jól

nekibúsultál koma hallod-e. Aszongya nekem, tuggya-e Sanyibá. Osztán métt, kérdém. Há azét aszongya met van neki egy szereteje Kolozsváron s olyan erősen megnézné, hogy még a szíve es nyilaldosik belé. Há mondom a repülő ott van s kucorodjon rea fel s reggelre mire a kapitány megjő ejszen meg es járja. Aszongya ő el es menne de né baj van met a motorina a repülőbe beléfygyott met hideg mocskok telek vótak mán akkor es s mán eleget kerceltette de béindulni nem akar. Na mondom neki komám te ne se búsulj s azzal vót ott két szép fekete bivaly s én az istállóból azokat kivezettem egy jó fahuzató láncsal a repülő elé befogtam s mikor kezdtem az ostorral a seggiket csiklintani azok a repülőt úgy elragadták, hogy az egyet kerrentett s egy nagy bűdös füstöt kinyomott s úgy elment mind a golyó. Elég az hezza, hogy ahogy az felszállt nekem mán a bivalyokat elódani időm nem vót s a reppülő elment bivalyostó Kolozsvárra. Ej de vakartam es a fejem mondom ha itt este inspekció talál lenni s észreveszik, hogy a bivalyok hiányoznak engem ejszen helyben felakasznak. Na de aztán vót még az estállóba két ügyes bikaborjú azokat cipőbokszaal békentem a takarítónétől kértem vót két gumikesztyüt felfúttam s egy vékony cérnával a hasikra felszereltem s olyan fájénok vótak, hogy aki nem ösmerte azt hitte bivaly. Sőt mikor aztán leszereltem halottam, hogy ahogy én azokat megcsináltam úgy béváltak, hogy még most es azokat fejk s a katonák a tejiket iszszak. Na de aztán reggelre a pilóta es megjött nagy megjijedve s kötött es hogy aszongya. Sanyibá mán ne haragudjék de az az igazság hogy a bivalyokat a levegőbe valahol elhullatam met mire Kolozsvárra béértem mán egy se vót meg. Na mondom ne se törődj met én aztot megoldottam te csak arra ügyelj hogy mostanába tejet ha kell ha nem ne igyál s aztán neki es elmeséltem a dógot. Hát mit mondjak neked az a szász ember akkor úgy megörvendett a táskájából egy szett poharat elévett s aszonta na ha így van én ezt magának adom met ezek olyan fájin poharak hogy ha van mit ezekből élete végéig es elihat az ember. Na s aztán én ahogy ezt béfejeztem a legény semmit se szólott de azétt még valamit megittunk s aztán elment haza. Hát a kapun ejszen még nem ért ki mikor aszongya nekem az asszony. Maga es vénségére látom megzavarodott. Há métt mondja ezt kend, kérdém. Há mit mind mondja ezeket a vizesfejű beszédeket annak a legénynek. Én pontoson azétt mondom met fiatal s tanulja meg, hogy idegen embernek a beszédjin elindulni nem lehet.

Muszka Sándor*(Kézdivásárhely, 1980) EMIL-debütáljas költő. Legutóbbi műve**(Sanyi bá – székely egypercesek, Erdélyi Híradó, 2012) az év erdélyi kötete lett a Transindexnél.*

Závada Péter

EGY PONT UTÁN

Holnaptól már csak a szélrómúvek.
Pogány jelképek az utakon.
A dombok féltérdre ereszkednek.
A térség vihar-nagyhatalom.

Eltévedt zsoldosok portyáznak erre.
A stoppost a cél előtt kirakod.
Ami itt körülvesz, törékeny béke,
képlékeny erőviszonyok.

Egy pont után mindig a szürkületi vakság.
Egy hátsó udvaron kint hagyott
kormos vaskályha ablakán át
nézed az esős évszakot.

Mezőfüggetlen este. Nem látni
az ifát a rozoga háztól.
Valaki kijött. Saját sötétben
saját havat lapátol.

Csider István Zoltán

A RÉSEINKEN FÉLNI

én ma úgy törődöm övele, hogy mégsem.
két ajtónyira mondom, hogy mondd csak tovább,
figyelek, néha áthümmögök a résen,
a réseinken. félni már nem férek át.

ez otthonos. ez én vagyok, ez meg ő van.
köztünk a rend áthatolhatatlan, viszont
reménytelen. mint egy valóban jó regény.
néha érzem a torkát. ha úgy alszik el,

a szájába olvasok. mintha kórlapot.
ezért még mindig félek felébreszteni,
illetve már megint. pedig tőlem kapta

ezt is, hogy szöveg lett. egy hieroglifa
vagy mi. orvosi kézírás a recepten.
mire megfejténém, a beteg exitál.

STANDOLÁS

kész a leltár. úgy nézed, tele a platni.
ikszelted végig a hosszúlépéseket.
úgy számoltál, hogy tényleg bele kell halni.
te mindig is úgy fogod egész népedet.

vermut: négy deci, kevert: másfél liter, a
pórusaidban rohadó bókók száma
megbecsülhetetlen. majd a boncasztalon,
létcsődjelentés utáni standoláskor.

húsos melegszendvicsből hét és fél fogyott.
nagyot suhint az óriás ventilátor,
mindig a szavadba vág. semmit se mondasz,

csak újraszámolod, és még egyszer újra,
hogyan egyszer hátha nem stimmel majd a vége.
hogyan egyszer valami más lesz. de nincs hiány.

Csider István Zoltán *(Mezőtúr, 1980)* verset, slamet, újságot és rapszöveget ír.
Budapesten él. Rendrakással foglalkozik. Kötete még nincs.

Pion István

TÉGED TANULJALAK

(családregény, részlet)

*de mindegy, igazad van,
elég a halottakból,
készülünk az elkövetkező temetésekre,*

mert apámról tudok a legkevesebbet,
hiszen ő az én apám,
de nem volt szerencsejátékos,
és nem kergette anyámat New Orleansig,
hogyan az a felkelő Nap házában élje le
hátralévő életét,
mert apám a Hold,
hát mint az óceánt dagály idején,
úgy vonzotta magához a nőt,
s ha igaz, sohasem szakított ki belőle
egyetlen darabot sem,
leszámítva két gyermekét,
ennyi a szerencseszáma,
engem is mindössze kétszer vert meg,
először mert lehülyéztem,
és azonnal vízszintest nyomtam a levegőben,
másodszor pedig anyámtól loptam cigit,
ezért meg elfektető utáni visszaállító járt,
és mindig a kettessel variál a lottón is,
születni pedig 1945. 02. 13-án született,
de az is lehet, hogy két hónappal korábban,
nem tudni ezt egészen pontosan,
mindegy, így írták az anyakönyvet,
amikor Budapestre betörték az oroszok,
és Drezdát lebombázták a szövetségesek,
aztán háromévesen csempészték át
az Ipolyon Magyarországra,
de gyerekkoráról csak az apjának szigora van meg,

és az iskola első tévéje,
amit ő az igazgató fiaként
nyilván többet nézhetett, mint a többiek,
meg hogy haza kellett mennie Budapestről,
Mammam varrná meg a nadrágját,
ekkor talán már a technikumba járt,
de nem vették fel sem egyetemre,
sem főiskolára,
mégis utcákon vonult, tereken,
el a kezekkel a vietnami néptől,
és megkérte egy ismeretlen nő kezét,
aki viszont megcsalta
a katonaság idején,
s hogy hét évig várt anyámra,
kicserélődjön az összes sejt,
csak olyan maradjon,
amit már mindketten ismernek,
lehet,
vagy rá várt az anyám,
szóval hogy az óceán volt túl nehéz,
vagy a Hold túl gyöngye,
nem tudom,
a szülők közül valaki
nem akart beleegyezni a házasságba,
félek tőle, hogy apám anyja volt az,
bár attól is félnék, ha anyám anyja lett volna,
pedig a férjek egy csapatban fociztak,
még fotót is mutogatott apám,
függőleges, vastag csíkos mezek,
halott nagyapák,
halott apák
labdával,

és hét év után a titkos templomi esküvő,
Mammam a szertartást végző pap szeretője volt,
vagy legalábbis gyengéd érzelmeket
tápláltak egymás iránt,
előtte vagy utána polgári,
annak rendje s módja szerint,
anyámék házánál lagzival,
fekete-fehér vőlegénnyel,
fekete-fehér menyasszonnyal,
szépiával és színessel,
s aztán a negyvenkilencedik év,
hogyan rettegni kezdett,
mert az apja ebben a korban halt meg,
és aztán a lassúság,
amivel mindent tudomásul vesz,
beletörődik,
hogyan itt már nem lesz elvégezve semmi sem,
vagy ha mégis,
akkor jó, hogy így alakult,
hát anyám jobban rettegett,
amikor közölte apámmal,
hogyan meghalt az anyja,
mint apám maga,
én meg álltam a nappaliban,
és a rengeteg vasárnap esti misén
csak a köhögést hallottam a kórusról,
itt van apám,
ült a kántor mellett,
végül már én is ott ültem vele,
hogyan megunjuk a bűnbánatot,
és félbehagyjuk ezt is,
a Szív segédigéi viszont éppen akkor,

amikor sztrókot kapott,
és nem értettem,
hogy mit akar mondani,
mert talán már az anyja nyelvét beszélte,
és látod, tegnap temettük el a keresztanyját,
három éve látta utoljára,
én nem emlékszem rá,
azt sem tudom, kik azok,
csak csinos csajok ugranak be,
akik a rokonaim ugyan,
de nem beszéljük egymás nyelvét,
szóval apám anyjának testvére volt a friss halott,
ismeretlenként ültem ismeretlenek között,
és nem is akartam ismerkedni,
ekkor voltál, amikor utoljára,
mondták néhányan azok közül,
akik apám miatt még megismertek,
s most nézz magadra,
mekkor vagy,
apámék aztán eltűntek egy étteremben,
én meg körbenéztem a városban

Pion István *(Letkés, 1984)* költő, újságíró. Első kötete Atlasz bírja címmel jelenik meg az idei Költészet Napjára.

VIZIBILNI

„A SLAM AGÓRAKÉNT MŰKÖDIK”

Nem minden indulattól mentes vita kíséri a slam poetry hazai térnyerését. A frissen kialakult és egyre népszerűbb mezőnybe az irodalmi és az underground zenei életből is érkeztek előadók. Simon Márton egykötetes költő 2011 óta foglalkozik a slammal. Závada Péter pedig hiphop-együttese, az Akkezdet Phiai révén már jóval a slam előtt ismert volt. Nem mellesleg tavaly jelent meg az első verseskötete. Bárdos Deák Ágnes beszélgetett velük.

Bárdos Deák Ágnes: – Fiala dolog a honi slamkultúra, és ti már voltatok nemzetközi fesztiválon. Hogy néz ki ez külföldön?

Simon Márton: – Nagyjából úgy, mint itthon. Szövegek szintjén is: vannak slam-sémák meg bevett szövegszerző szempontok, mint mondjuk fiktív levelek vagy hogy ugyanazzal a szóval kezdődjön minden sor. És csinálják. Mint mi is.

BDÁ: – Lazán definiáld, mi az a séma. Hogy fér bele az értelmiségi szempont a slammelésbe?

SM: – Miért ne férne bele? Fontosabb, hogy felveszed-e ezt az attitűdöt vagy sem. Ha valaha jó slammer voltam vagy leszek, nem csak azon múlik, hogy használom-e azt a tudást, amit egyébként bizonyos szövegszerző szempontokról tanultam.

Závada Péter: – Magyarországon a slamkultúra nagyon specifikus módon alakult ki. Nem az volt, hogy az emberek elkezdtek alulról szervezkedni, aztán kialakult a közeg. Talán nem is hallottak a slamról egészen addig, míg a Műcsarnok korábbi igazgatója, Petrányi Zsolt nem szervezett egy eseményt, ahol költők és rapperek közös színpadon léptek fel. Elenyésző volt azoknak a száma, akik slammerként indultak, sokkal inkább úgy tűnt, hogy költőkből és rapperekből kezdünk slammereket gyúrni.

BDÁ: – Marci, te hogy lettél költőből slammer?

SM: – Két éve tavasszal meghívást kaptam a Margó fesztiválra, a Corvin tetőre. És „Sándor akkor még nem is sejtette, hogy onnantól fogva...” – ahogy a Fókuszban mondanák. Egyébként te is ott voltál akkor, Ági, te is felléptél.

BDÁ: – Igen, Szkárosival mi voltunk a laza öregek. Te viszont kicsit feszengtél.

SM: – És a mikrofon mellé beszéltem.

ZP: – És remegett a kezed.

BDA: – Egy kis barátságos leereszkedés is érződött rajtad, ahogy a többi slammerkedésre vetemedett költő esetében. „Gyerekek, ezt én kirázom a kisujjamból...”

SM: – Beszéljünk még a frusztrációimról. Egyébként nem, nem gondoltam, hogy kirázom. Mikor életedben először csinálsz ilyet, az hasonló a szüzesség elvesztéséhez. Írtam egy szöveget, amihez hasonló még sosem írtam. És ki kellett állni egy közönség elé, amihez hasonló előtt még sosem álltam.

BDÁ: – Másképp írtál, mint addig?

SM: – Persze! Tudtam, hogy azok a versek, amik a kötetemben vannak, itt nem működnének. Más hangnem, más hangulat.

BDÁ: – Nem szorít korlátok közé az, hogy a műfaj a közéleti témákat preferálja?

ZP: – Arról, ahogy ma zajlanak az események, amúgy is beszélgetünk a kocsmaszatnál. Van, hogy verset írok, van, hogy dalszöveget és van, mikor slamet. Több műfaj többféle szerepre ad lehetőséget. Öt éve publikálok folyóiratokban, megjelent egy verseskötetem – olyan, amilyen. Ez egy költői karrier indulása. És van a rapkarrier, ami 15 éve tart a zenekarral. Ez egy újabb szerep.

SM: – Az „*olyan, amilyen*” megjegyzésnél azért egy kicsit álljunk meg – ha már a kérdéses kötetéről épp most írt Budai Katalin egy eléggé pozitív kritikát a Beszélőbe. Persze kapott rosszat is, sorozatban, de pontosabb, hogy a lehető legvegyesebb visszajelzések jöttek.

BDÁ: – Honnan jött rossz kritika?

ZP: – Az elején a saját generációim szólt be, hogy miért jófiúskodom, miért kell nekem egyáltalán verset írni. Meg hogy az A.K.K.E.Z.D.E.T.P.H.I.A.I. -ban mennyivel tökösebb voltam stb. Volt egy-két ilyen hang. Aztán a Facebookon is zajlott egy slam versus költő vita, ami szövevényes, hosszúra nyúló folyamatot eredményezett.

BDÁ: – Hol találtak fogást?

ZP: – Ki voltak készülve attól, hogy a médiában túlpörgött ez a slampoetry-téma, hogy szerette a közönség, hogy olyan hangzatos kijelentésekkel dobálóztak, hogy ez az új kortárs költészet. Erre fölhördült a költőtársadalom egy része, hogy mi ez, félig-meddig persze jogosan.

SM: – Ők is szeretetre vágnak.

BDÁ: – Hogy indult a vita?

SM: – Egyáltalán nem értették a mi szempontjainkat. Ebben a műfajban az előadást, a fizikai jelenléteket nem lehet leválasztani a szövegről.

Simon Márton

ZP: – A vitában ezt úgy kommunikálták, hogy az előadás elviszi a közepes szöveget is. Még Geszti Péter is csinált egy számot, Költő troll címen, amiben a megszólalás jogát, azaz a minőségi garanciát az általa meghúzott mérce szerinti műveltséghez köti. De mondhatnám azt is, hogy a slamnek olyan ereje van, hogy kiverte a biztosítékot az irodalmi társaság és a mainstream pop koronázatlan királyának az agyában is.

SM: – Engem viszont ez vonz... A balhé is, de főleg az, hogy a slam demokratikus dolog. Bob Holman amerikai slammer és költő mondta, hogy ez a költészet demokratizálása. Ami számunkra érték a slam-fellépésekben, szövegekben, az részben sosem fog megfelelni az irodalmi elvárásoknak, mert kívül esik az irodalom jelenlegi horizontján. De máshonnan közelítve: én pösze vagyok, hardarok, orrhangon beszélek, tehát egy hivatásos színész is lazán kiröhöggetne. De ahogy irodalom, előadóművészet sem csak egyfajta van...

BDÁ: – Továbbra is rappernek, slammernek és költőnek vallod magad a támadások ellenére, Peti?

ZP: – Én Závada Péternek vallom magam, aki több mindent csinál. A rapperkedés egy szerep. Nem akarok egy csoporthoz sem tartozni, mert az korlátozna. És én sem szeretnék senkit korlátozni abban, hogy bármiféle szerepben kipróbálja magát.

Závada Péter

BDÁ: – A rap egyféle poszt-kamaszkori vonzalom volt nálad?

ZP: – Nyilván, amennyiben a csoporthoz tartozási szükséglet az. A kilencvenes évekbeli rapper-sztereotípa teljesen más volt, mint a mostani. Az elején még létezett az úgynevezett „real”-ség fogalma. „Be real! Légy önmagad, ne felejtse el, honnan jöttél”. Egyfajta urbánus konzervativizmus. Pont te vagy az, Ági, akiről mindig tudni lehet, honnan jöttél, és a mai napig hangoztatod, hogy az underground milyen fontos számodra.

BDÁ: – Azért nem változtam rapperré!

ZP: – Pedig nem állsz tőle olyan messze, mint képzeled. A magyar underground szereti magát valamiféle unikumként definiálni a politikai múlt, a szabadság irányába tett gesztusok miatt, pedig ez más országokban, számos szubkultúrában hasonlóan zajlik. A „nem fogjuk be a pofánkat” elidegeníthetetlen, zsigeri gesztusa.

SM: – A szerep az szerep, kérdés, hogy ki mennyire azonosul vele. A slam ezeknek a szerepeknek a megváltoztathatóságát és átmeneteit is elérhetővé teszi. Nekem a nyelvvel való foglalatosság fontosabb bármilyen szerepnél. A slamközösség ebből a szempontból is inspiráló: jól érezzük magunkat együtt, beszélgetünk, szavakat taszigálunk jobbra-balra. És kiállunk és elmondjuk, és hála istennek van, aki ezt meghallgatja. Azt hiszem, a minket támadók megijedtek attól az új helyzettől is, hogy míg az elefántcsonttoronyba visszavonult elitkultúra kevés kivételtől eltekintve nem létezik a fiatalok körében, jön egy ilyen szerveződés, ahol a társaság 60-70 százalékának semmi köze a magas művészetekhez, és

felkelti az érdeklődést és megteremti a maga közönségét – de nem kéri feltétlenül az irodalmi szakma legitimáló hozzájárulását. Tegnap este 250-300 ember volt a Mika pincéjében. Ez köszönőviszonyban sincs azzal, hogy egy szűk kör által olvasott irodalmi folyóiratban ki mit ír a kötetben megjelent szövegekről. Ez egy másik világ. És őszintén szólva innen nézve irrelevánsnak tűnik, hogy bármit is csináltál tegnap este a színpadon, el kell kezdened magyarázkodni néhány fanyalgónak, akik ott sem voltak, hogy *bocsáss meg Józsikám, oké, hogy meg se hallgatsz, de hidd már el, hogy ez nem feltétlenül egy kupac szemét...*

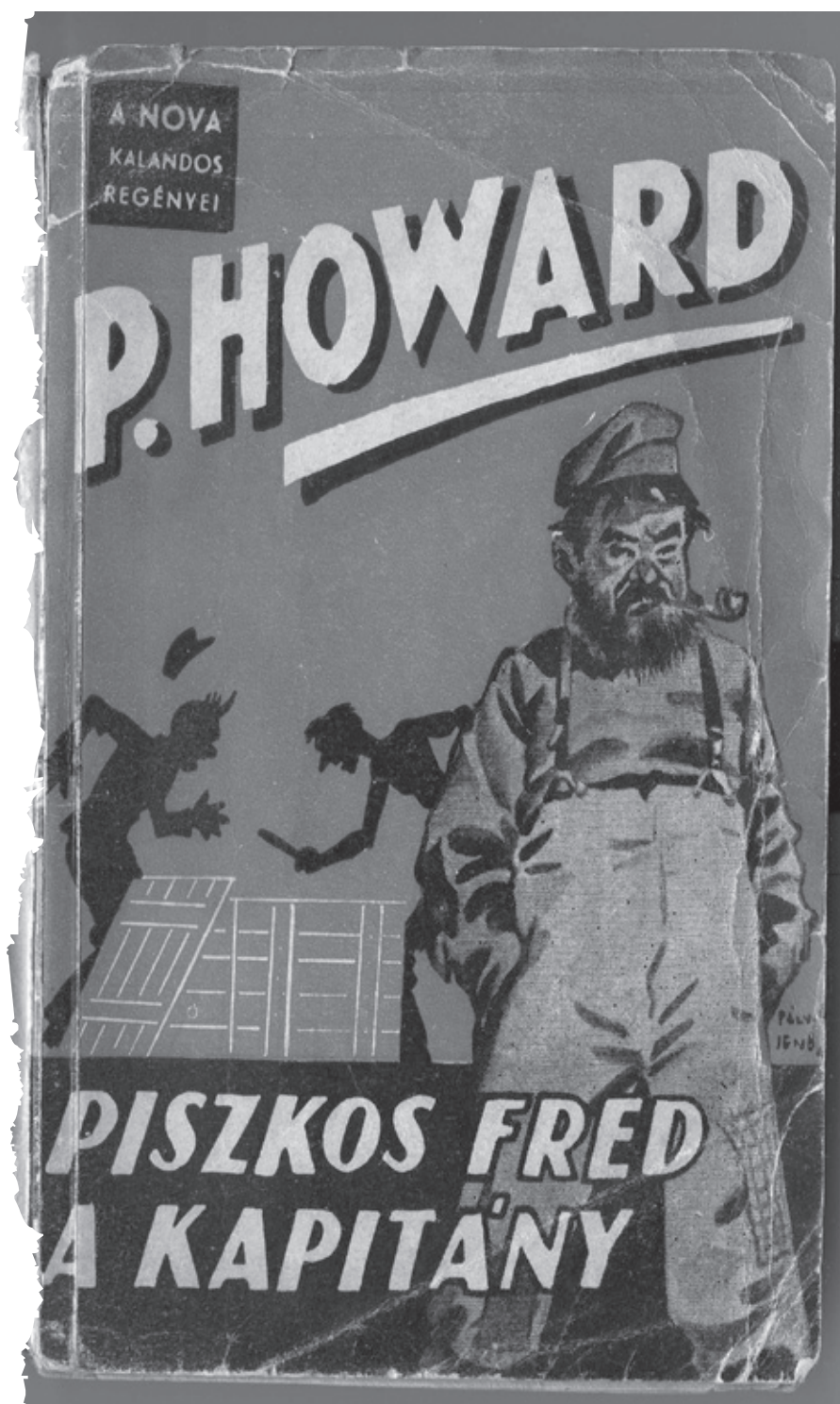
ZP: – Valószínűleg a sajtó túllihegése keltette a zavart.

BDÁ: – Azt azért még nem nevezném túllihegésnek, hogy valakik örültek egy friss hang megjelenésének! Egyébként is, csak nálunk volt ekkora szám, hogy ez az alulról jövő kultúra beszivárgott az elitkultúrába. Mikor 2005-ben Karafiáth Orsival duóban felléptünk az olaszországi Monfalcone városában, a polgármestertől, neves újságírótól és alkotó művészekről kezdve számos közéleti személyiség volt a slamzsűri tagja, a zárógálán pedig a szubkultúra világsztárja, Lidia Lunch lépett fel. Rangja volt az eseménynek, és mindenki tagja volt a közösségnek.

SM: – Ez a közösség nálunk robbanásszerűen alakult ki, egy bő fél év alatt, és mára egyre kiterjedtebb, összetartó és lazán összekapcsolódó társaságok hálózatává nőtte ki magát.

ZP: – Egy országos hálózattá. A megyeszékhelyeken is aktívan szervezik a rendezvényeket. Most, amikor egy több évtized közéleti verseiből összeállított antológiával jelentkezett a Magvető, mindenki odavolt, hogy bizonyítottan van közéleti líra! Az *Édes hazámban* nagyon jó versek vannak, és jó, hogy vállalták az alkotók és a kiadó is. A slam poetry viszont nap mint nap lemegy a klubokba, toborozza a fiatalokat és feldobja az aktuális témákat. Ez a közösség olyan arcokat is összehozott, jobbról, balról egyaránt, akik egyébként nem álltak volna szóba egymással. A slam agóráként működik. A hetvenes-nyolcvanas években ilyen lehetett a magyar underground.

Bárdos Deák Ági (Budapest, 1956) 1981-től a Kontroll Csoport énekes, 1985-ben megalapította az Ági és (a) Fiúk zenekart, majd 2006-ban a Bardo projekt zenekari formációt. Első szépirodalmi írása 2002-ben az Ex Symposion Magánnapló című számában jelent meg.

„NEM HALT MEG A HOWARD ÚR, MERT AZT ÍGÉRTE, HOGY MEGÍR BENNÜNKET”

Bokszoló szeretett volna lenni, majd színész és riporter. Ehelyett Európa különböző pontjain csapott fel parkett-táncosnak, lócsiszárnak vagy éppen cirkuszszoológának. Végül író lett. A ponyva koronázatlan királya. Az irodalmi kánonba ugyan csak lassan került be, de olvasók és írók nemzedékei nőttek fel lehetetlen könyvein. Mi a titka? Nem tudjuk. De az biztos, hogy utánozhatatlan stílusa, halhatatlan figurái, briliáns pesti poénjai, egzotikus helyszínei és hajmeresztő kalandjai valószínűleg soha nem mennek ki a divatból. Credója ez volt: „Igyekeztem, hogy a humoron és a drámán felül az életből is adjak valamit, nem sokat, csak annyit, amennyit egy operettlibrettóban mint csempészárut elhelyezhet a szerző... Az élet egy különös színpad, amelynek meglehetősen zavaros célja és furcsa repertoárja van. Mi a leghőbb vágyam? Az, amit a költő kíván: Egyszer életemben végre jól kialudjam magamat...” Rejtő Jenő, vagy ahogy az olvasók szólítják, „Péhóvárd” 70 éve halt meg. Thuróczy Gergellyel, a Rejtő-hagyaték egyik gondozójával, a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársával Szederkényi Olga beszélgetett.

Szederkényi Olga: – Ön szerint ki olvas Rejtő Jenőt?

Thuróczy Gergely: – Szerintem mindenki. Többen, mint hinnénk. És tévedés, hogy csak a „magasirodalmat” nem értő, alulművelt ponyvafogyasztók szeretik Rejtő könyveit. Mondok egy példát: az MTA egyik tagja, Láng István, miután kidolgozta a Nemzeti Éghajlat-változási Stratégiát, úgy döntött, hogy egy évig csak Rejtőt fog olvasni. Kollégái azt tanácsolták, legyen valami „kézzelfogható” célja is a Rejtő-összes végigolvasásával. Így született meg 2008 Bolondok napján a *Rejtő Jenő mint hidrológus és meteorológus* című akadémiai emlékülés.

SZO: – Ön pedig kiállítást rendezett *Az ellopott tragédia* címmel a PIM-ben. Mit láthatott az úri közönség?

ThG: – Már a bejáratnál a „Belépés díjtalan, kilépés bizonytalan” szlogennel vártuk a látogatókat! Nehéz dolgunk volt, hiszen Rejtő után alig maradt valami tárgyi anyag. Ahogyan a sírja és a teteme sincs meg, ugyanúgy semmivé

Thuróczy Gergely

lettek személyes tárgyai. Kéziratainak nagy részét elégették 1956-ban egy óvóhelyen. A 2003-ban szervezett tárlat valójában kiállítás-paródia volt, ezzel tudtuk leginkább megidézni az író szellemiségét. Berendeztünk egy hagymaszagú matrózkocsmát, ferdén tettük fel a képeket a falra, emléktárgyak hiányában pedig magunk gründoltunk párat: részint Rejtő életéből vett motívumokat, másrészt a hőseit testesítettük meg: Tuskó Hopkinst

egy igazi tuskó, Csülököt pedig füstölt disznócsülök képviselte – pár évvel később a Zsidó Múzeumban utóbbit libacombrá cseréltem...

SZO: – Az író életében jócskán vannak homályos pontok. Az biztos, hogy 1905. március 29-én született. Az iskolában különösképp nem jeleskedett. Kamaszkorában pedig bokszedzésekre is járt...

ThG: – Jó barátja lett Rózsa Jenő ökölvívónak, az ő hatására kezdett edzeni. Magas, izmos testalkatú ember volt, valódi bokszolóalkat. Egyik edzésén a tréner, Székely József úgy eltalálta, hogy eltörte az orrnyergét. Ez élete végéig meglátszott az arcán.

SZO: – Jött a nem várt fordulat és Rejtő Jenő színésztanoncnak állt...

ThG: – Rákosi Szidi híres iskolájába járt, az operett volt a mindene, megismerte Latabár Kálmánt. Anyyira azért nem lehetett tehetséges, mert leginkább csak statisztaszerepeket kapott. Ekkoriban dönthetett úgy, hogy a színészkedés helyett végképp az írás felé fordul. Kamaszkora óta körmölt – véleményem szerint – igencsak gyenge költeményeket. Majd riporternek jelentkezik, de nem veszik fel. Örülhetünk, hogy kudarcot vallott e téren is, mert ha költőként vagy újságíróként megállja a helyét, sokat veszített volna a magyar irodalom.

SZO: – Mit tudunk külföldi kalandozásairól? Sokan világcsavargónak aposztrofálják az izgága író.

ThG: – Európán kívül valószínűleg csak egyszer járt, rövid időre eljutott Észak-Afrikába. 1927-ben aligha sejtette, hogy élete tálán legfontosabb éveit következők: 23 és 25 éves kora közt szerezte meg ugyanis későbbi írói munkásságának legfőbb élményanyagát viszontagságokkal tarkított európai csavargása során. Ezekről a kalandokról később a *Megyék Párizsba, ahol még egyszer sem haldokoltam*, illetve a *Bedekker csavargók számára* című posztumusz kötetek írásaiiban számol

be. Egyesek szerint itt található egy féléves „űr”, 1930 első fele, melyet valóban kitölthet a Francia Idegenlégióban való szolgálat – én azonban úgy vélem, egy percig sem volt idegenlégiós, csak Pesten ez jól hangzott, ezért terjesztette magáról. A *Szivárvány* című lap 1946. novemberi számában Rejtő Jenő édesapja (Reich Lipót) így nyilatkozik az állítólagos idegenlégiós szolgálatról: „erről nem beszélt. Talán csak a közelükben élt, hogy tanulmányozhassa őket”.

SZO: – Akkor kezdjük az elején. Szóval az ifjú és bohó Rejtő megérkezik Berlinbe...

ThG: – Heltai Jenő és Márton Miksa ajánlólevelével utazott, egyenest Max Reinhardthoz, hogy ott tanulja ki a szakmát, mint fizetés nélküli „Student”. A megélhetésért mindenféle alkalmi munkát elvállalt. Aztán továbbállt Hamburgba. Onnan Svájcba ment, ahol állítólag magyar kézimunkákkal házalt engedély nélkül, ezért aztán két hét fogdára ítélték. Következett Prága és Bécs, még több trógerolás, de megfordult Dalmáciában is. Utazásait egyre vadabb körülmények közt tette meg, vagontetőkön, potyautasként, gyalog, stoppal... A legfontosabb célállomás, Franciaország még csak ezután következett. Párizsban állítólag dokkmunkásként és mosogatóként dolgozott, majd Dél-Franciaország felé tartott: Lyon, Avignon, Marseille – későbbi regényeinek színterére. Marseille-ben hajómunkásnak állt, így jutott el többek közt a spanyol partokra és Korzikába is, ahonnan 1930 tavaszán nem Afrikába, hanem Milánóba ment, majd haza Pestre. Maga Rejtő azonban másképp mesélte életének ezt a szakaszát, és életrajzába talán férfias önfényezésből „csempészte” az idegenlégiós epizódot.

SZO: – Hazaérkezése után a vagabond életmódot íróira cserélte. 1930 végén szerkesztőként jegyez egy lapot. A *Nagykörút* nem lett hosszú életű, csupán egy számot élt meg.

165

Folytatás	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	A születés ideje (év, hó, nap)	A gyermek utóneve, neve, vallása	A szülők			A születés helye, ha a születés nem az anya lakásán történt
				családi és utóneve állása (foglalkozása), lakóhelye	vallás	életkora	
	1905 március 3	1905 március 29	Rejtő Jenő Lipót	Reich Jenő magyar kereskedő szül.: Párizsban, Franciaország Dall Hauer szül.: Omlonant Omlonant ut. Kövérutca 12	evr	28	
976					evr	26	
	1885	1885		Rejtő Jenő		2	

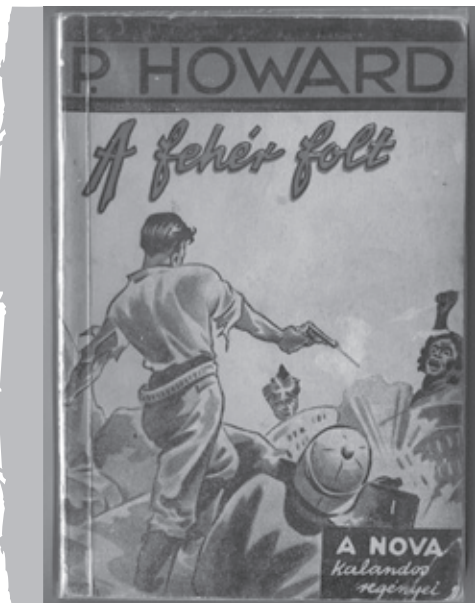
ThG: – Barátja, Buttola Ede száz német márkáját befektetve jelentetik meg a lapot. A PIM tulajdonában van az ominózus egyetlen szám, érdemes megnézni a rovatokat. Rengeteg reklám közé ékelve olvashatjuk egy jósnő tanácsait, görögök toilette-titkait, a Miami mulató bemutatkozását, lélekelemzést, sportot, kritikát, szabadverset. Vegyesfelvágott, különösebb koncepció nélkül – és még az oldalak számozását is lefelejtették...

SZO: – Lelkesedése azonban nem hagyott alább. Kevesen tudják, hogy témérdek színpadi művet is írt a 27 nagyobb terjedelmű regény mellett.

ThG: – Több mint százhuszról tudunk! Repertoárjában az egyoldalas vilámréfától a nagyoperettig mindenféle akad. A librettókkal keresett a legjobban. És több tucatnyi tízfilléres kisregényt is megírt a ponyvasorozatok olvasói számára (saját nevével jegyzi őket). Majd következnek 1936-tól a P. Howard álnevével közreadott pengős regények. Azért péhovardosítják, mert akkoriban is kifizetődőbb volt angol néven publikálni. Még bokszedzéseinről ismeri Müller Györgyöt. Unokaöccse annak a Müller Dávidnak, aki akkoriban a menő vállalkozás, a Nova kiadó vezetője – ő ajánlja, hogy hanyagolja a Rejtő nevet. Első légiós könyvei, *A pokol zsoldosai* és *a Menni vagy meghalni* még híján vannak a humornak. Ezek még nem igazi Rejtő-regények, de sikeresek, Müller úr mindenestre elégedett. Aztán Rejtő megtalálja saját hangját, pesti humora elvarázsolja az olvasókat. *A fehér folt* még átmeneti: egyik történet szála humoros, a másik „kemény sztori” – a többiben aztán már el se lehet választani a nyelvi humort az akcióregényektől. A közönség szó szerint vevő rá. A kiadó ezért szabad utat ad neki a viccelődésben. Három esztendő alatt 13 darab P. Howard-művet jelentet meg a Nova.

SZO: – Aztán jön a következő csavar. Rejtő egyszer csak westernszerzővé avanszál. Miért?

ThG: – Amikor már eléggé közismert és keresett szerzőnek számít, Müller úr cowboytörténetek megírására ösztönzi. Rejtő kéri, hogy ne a jól bevált P. Howard néven adják ki vadnyugati történeteit. Így születik meg Gibson Lavery. Öt westernregényt ír – az életmű gyengébb vonulata.

SZO: – Igaz, hogy kézírással fizetett a pincérnek Japán Kávéházban?

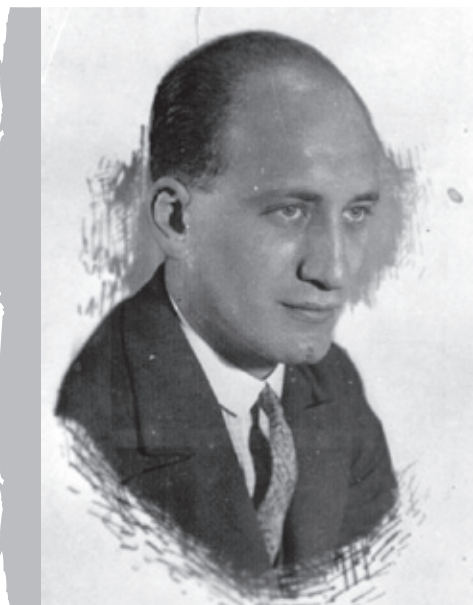
ThG: – Nem igaz. Nagyon akkurátus író volt. Nem adott ki fércmunkát a kezéből. Van jópár kézíráttörredék a birtokunkban, és azokon látszik, hogy mennyit javított a gépelt változaton, míg készre írta a műveit. Barátja, Ritter Aladár egy 1985-ös cikkében a légiós berukkolás mellett ezt a legendát is cáfolja.

SZO: – Rengeteget írt, de közben nem volt semmije. Vagy a szüleinél és a barátainál lakott, vagy szállodában. Még a névjegykártyáján is az állt, hogy értesítési címe: Continental Szálló.

ThG: – Pedig sok pénzt keresett. Ebben az időben a kiadók 50 pengőt fizettek egy átlagos szerelmi, cowboy- vagy légiós kisregényért. Rejtő sztárgáziért dolgozott: akár 2000 pengőt is kapott egy légiós könyvért, ami mai áron 2-3 millió forintnak felel meg. Viszont kártyázott, rulettezett, és nagyvonalúan, könnyelműen bánt a pénzzel – gyakran boldog-boldogtalan meghívott, fizette a köröket.

SZO: – Az igaz, hogy Rejtő Jenő gépíróknak diktálta az írásait?

ThG: – Igen. Egyikük Kovácsné Krausz Magda volt. Tőle is kerültek be Rejtő-kéziratok a PIM-be. Az író parancsára kisminkelve, kisestélyiben kellett gépelnie. Tőle tudjuk, hogy Rejtő Jenő nem lineárisan diktálta a regényeit, és hogy két-három fordulóban javított a szövegeken. Magdának tilos volt diktálás közben

nevetnie a poénokon, mert „Rejtő úr a munkát nagyon szigorúan vette”.

SZO: – 1942 őszén megjelent a gyilkos újságcikk az *Egyedül Vagyunk* című szélsőjobbaldali lapban. A cikk írója kifejti, hogy míg mások a hazát védik, addig Reich-Rejtő egy ideg-szanatóriumi kezelést követően a lábát lógatja a Japán Kávéházban, és írogat. Egy Spirmann Gusztáv nevű nyilas pedig feljelentette.

ThG: – Az *Egyedül Vagyunk* a maga nemében nívós, alapos-aljas lap volt. Akit ők megtámadtak („kiszerveztettek”), az igencsak megkeserülte. Az álnéven (László András)

közreadott cikk szerzője biztosan jól ismerte Rejtő műveit: ezt célzatos idézetekkel bizonyítja. Szerinte az írónak nincs helye a hátszágban, már csak zsidó származása miatt sem. A publikációnak szörnyű következményei lettek. Most ismét az író édesapját idézném: „súlyos betegen hurcolták el a kórházi ágyból, még sapka sem volt a fején”. Az apjék a leszerelési igazolvánnyal rohantak Jenő után a nagykatai gyűjtőtáborba, de Reich Jenőt addigra soron kívül beosztották egy büntetőszázadba, és elindultak Ukrajna felé. A veszteségkarton adatai szerint 1943. január 1-én halt meg a Don-kanyarban – de még ez sem biztos! Rejtő egyébként beperelte az *Egyedül Vagyunk* főszerkesztőjét, Oláh Györgyöt (1902-1981), ez a peranyag nemrég került elő a levéltárból. A per a háború alatt folyt tovább – az író majd’ egy éve halott volt, amikor befejeződött. A lényeg, hogy a főszerkesztő (maga is íróember, ifjúkorában a szociográfiai mozgalom egyik alapítója) nyilas parlamenti képviselő volt, akit mentelmi jog illetett.

SZO: – Később többször szárnyra kapott a pletyka: Rejtőt látták Pesten...

ThG: 1946-ban édesapja így fogalmaz: „Abból a századból nem jött vissza senki. Más századbeliek mondták, hogy látták meghalni, egyik állítólag a temetésén is ott volt, de egy katona azt mondja, hogy ‘más halt meg helyette.’ (...) „valakivel ruhát cserélt, meg iratot, és hogy az halt meg, azt látták eltemetni 1943. január 1-én”. Reich Lipót ebben az interjúban azt is elmeséli, hogy találkozott Jenő olyan katonatársával, aki látta Rejtőt a voronyezsi áttörés

után három hónappal. Ez a katona ezt mondta az apának: „Nem halt meg a Howard úr, mert azt ígérte, hogy megír bennünket.”

SZO: – Vegyünk egy nagy levegőt, és folytassuk... Mennyit tesz ki a Rejtő-hagyaték?

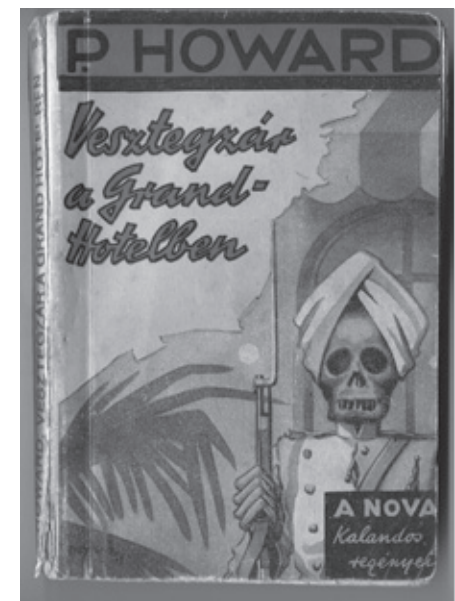
ThG: – A PIM-ben 4 doboznyi kézirat található, az OSZK-ban még egy. Fialakori versek, családi levelek, gépiratos fogalmazványok, agyonfirkált, javított kéziratok stb. A *Csonbrigád* dedikálva: „Magdának és Lacinak háziszerezőjük, szeretettel, Rejtő Jenő, 941/V.2.” És van néhány dörgedelmes „szakítólevele” is, melyekben arról panaszkodik az érintetteknek, hogy miképp bánnak el írásaival a kiadói kontárok.

SZO: – Hogyan alakult Rejtő „karrierje” a háború után?

ThG: – Az ötvenes években a Teleki téren, a feketepiacon kisebb vagyonért lehetett Rejtő-könyveket venni. 1956-ig gyakorlatilag be volt tiltva, majd megjelent a *Vidám Könyvek*-sorozatban a *Láthatatlan légió*. A legendák szerint ekkor megfenyegették a feketepiaci árusok a kiadót, hogy ne rontsa az üzletüket! A hatvanas években még Bécsben is kiadták Rejtőt magyarul – megérte, akkora keletje volt. Aztán idehaza az *Albatrosz Könyvek*-sorozatban idővel szinte az összes regényét közreadta a Magvető kiadó. Több százezres példányban keltek el a könyvei – ez egyrészt jó üzlet volt, másrészt a kultúrpolitikai vezetők azt gondolták, hogy az emberek inkább szórakozzanak, mint zúgolódjanak.

SZO: – Mi lehet az oka annak, hogy Rejtő regényeinek megfilmesítése rendszerint kudarcba torkollik? Gondoljunk csak a *Meztelen diplomata* (1963) vagy *A három testőr Afrikában* (1996) című P. Howard-adaptációkra. Sztárparadé, jó rendező, de mégsem jön át a hamisítatlan Rejtő-hangulat.

ThG: – Mert nem lehet megfilmesíteni. És aki szereti és ismeri Rejtőt, az tisztában van ezzel. Nem a moziba szánta a regényeit. Kevesen tudják, de filmeket is írt, néhányat le is forgattak életében, jobb-rosszabb vígjátékokat. A nyelvi humor, a Fülig Jimmys helyesírás, az abszurd életérzés, a giccses-egzotikus helyszínek nehezen vagy egyáltalán nem adhatók vissza filmen. Attól, hogy az afrikai sivatagban forgatnak egy filmet, még nem lesz rejtői a

környezet. A legjobb művei épphogy nem a realitás élményét nyújtják az olvasónak, hanem épp ellenkezőleg: olyan matrózkocsmák, olyan verekedések, olyan panamák nincsenek a valóságban.

SZO: – P. Howard kalandjai „nemzetközi”. Hogy egy klasszikus idézettel éljek: „Négy különböző nemzetiség képviselője volt az asztalnál: egy amerikai gyalogos, egy francia őrzető, egy angol géppuskás és egy orosz hússaláta.” Azt gondolnánk, hogy ez a sokszínűség útlevél a világsikerhez... Ehhez képest?

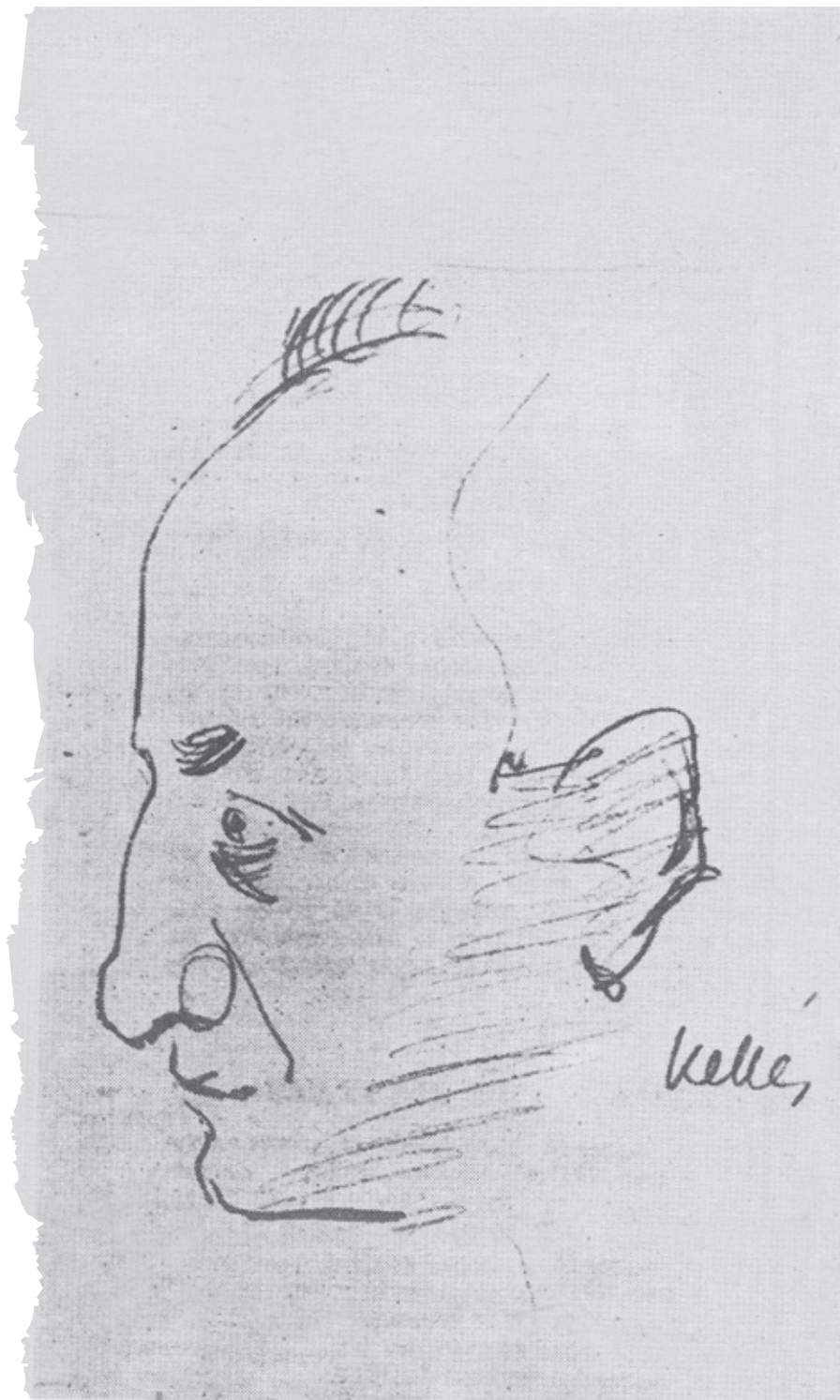
ThG: – Angol, német, orosz, román, szlovák, olasz kiadás is létezik. De nem lett világsiker. Megtévesztő ez a nemzetköziség, mert csupán látszat. A távoli helyszíneken folyton átüt a pesti életérzés, az idegen hangzású nevek mögött is ott lélegzik Budapest (vagy Közép-Európa). Botanikai hasonlattal élve: ha elhozok egy pálmafát Afrikából a Nagykorútra, az nem fog megélni, még akkor sem, ha hozom az ottani talajt – az ottani időjárást, a napsütéses órák számát, a pálmaerdő megannyi egyéb lakóját nem tudom importálni.

Szederkényi Olga Jogászként végzett, 15 éve újságíróként dolgozik. Évekig a Magyar Televízió brüsszeli tudósítója volt, majd a Magyar Rádió külpolitikai riportere lett.

HOLLAMVE RÉS

Nyáry Krisztián

REJTŐ ÉS A NŐK

„A nő olyan, mint egy költő: hasonlat – ha szép, az sem baj, hogy semmi értelme.”

Rejtő Jenő magánéletéről főként azért bizonytalanok az információink, mert azt a keveset, amit tudunk, többnyire magától Rejtőtől tudjuk. Így aztán nem filológiaiilag alátámasztott életrajzot, hanem egy töredékesen fennmaradt Rejtő-regényt olvasunk. Ebben a ponyvaregényben a nők epizodisták, a csavargó bohém főhős kalandjainak alkalmi szereplői. Ha elhisszük neki – és miért ne hinnénk, hiszen olyan jól esik –, hogy fiatal kora német, olasz és francia kikötővárosok kocsmáiban, ágybérletein, rendőrségi fogdáin és teherpályaudvarain telt el, akkor hihető az is, hogy ebbe az életformába nem férhetett bele stabil szerelmi kapcsolat.

Hogy a saját szavával „hobbo” életformát élő fiatal Reich Jenő milyen nővel tarthatott kapcsolatot, arra két önéletrajzi ihletésű novellájából következtethetünk. A *Csavargók a Riviérán* az elérhetetlen, a kikötői lumpok számára csak álmokként létező nagyvilági nőt mutatja be: „Hirtelen egy remek autó vág el mellettünk. Nő ül a kormánynál, trencskóban és hidrogénszőkén. Ő a korszerű Tündér Ilona, aki megváltja az elvarázsolt motorszerelőt, de mennyivel valószínűtlenebb a mesebeli tündérnél ez az angyalarcú, férfikarú tünemény a volán fölött, ahogy átszáguld hetvenessel a néma éji Plageon, és elmúlik Villefrancha felé a fordulóban, valószínűleg Monte-Carlóba igyekezve, és nem hagy maga után mást, mint egy gyorsan párologó, átlátszó benzinfelleget. Ahogy beszívom az illanó, túl finom bűzt, hirtelen vér tolul az agyamra, és mellkasomat megdöngeti belülről a fiatalság – Láttad ezt a nőt? – súgja Gyuri, és holdkórosan mereng utána. Láttam ezt a nőt. Ő tudja jól, hogy én láttam ezt a nőt. Ezért nem is várt feleletet. Szent pillanat ez: nőt vágyunk! Tizenöt órás szerelvényút van mögöttünk, hajléktalanul, éhesen és kilátástalanul, nőt vágyunk. Nem a szó durva, ösztöni értelmében, hanem mintegy vágyaink deltáját, inkább jelképesen, elérhetetlent, szagosat, szépet, amilyennek az életet szeretnénk, olyan nagyon, és annyira hiába.” Ez a nőtípus még sokszor visszatér a későbbi P. Howard regények lapjain, egy amerikai milliomos, egy francia tábornok vagy egy angol lord nagyvilági életet élő, művelt és félelmet nem ismerő lányként.

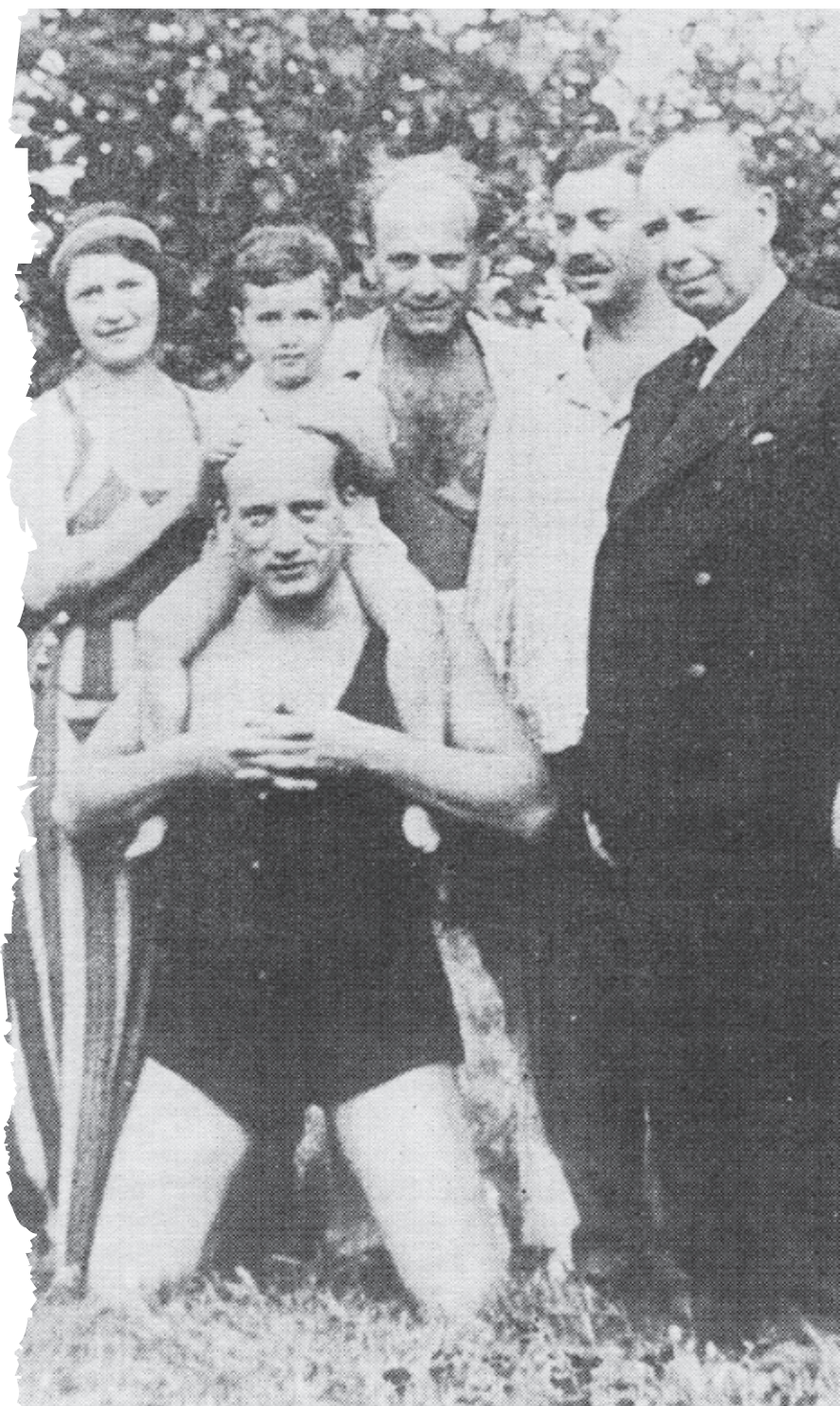
Valódi érintkezése talán csak a másik rejtői alaptípussal, az alvilági kocsmák vi-rágával lehetett. *Kopó* című novellájában így ír a hozzá nagyon hasonló csavargó főhős alkalmi szeretőjéről: „Tatjana vörös nő volt. Mindig fekete ruhát hordott, és alt hangon beszélt, amit azt hiszem, a sok erős pálinka és az olcsó cigaretta okozott. Nagyon ritkán volt jókedvű, és ilyenkor valami finom irónia, szomorkás öngúny vegyült a derűjébe, mintegy régi bánatok rezonanciájaképpen. Nagyon szép nő volt, és a fél száján egy cinikus, durva, drámai mosoly jelent meg sokszor. (...) Nem is tudom, miért lett a szeretőm. Nem szeretett, sőt, talán ellenszenves voltam. Egyáltalán nem volt forró vérű, egy pillanatra sem tudott annyira megfeledkezni magáról, hogy a legcsekélyebb gyengédséget is mutassa irányomban.”

Annyi bizonyos, hogy a külföldi csavargásokból hazatérő Rejtő végül nem a fent bemutatott romantikus regénykarakterekkel került szerelmi viszonyba. Kétszer nősült, de nem lehet tudni, hogy vajon a gépírónői voltak-e másodállásban a feleségei vagy inkább a feleségei voltak mellesleg a gépírónői is.

27 éves volt, amikor sok nélkülözés után 1932-ben sikerült bemutatnia első színpadi művét, a *Gengszteridill* című bohózatot. Ez meghozta számára a sikert és némi pénzt is, s egyre több írást rendeltek tőle. Szerzőtársával, Nádas Lászlóval egy éjszaka a Japán Kávéház asztala mellett kitaláltak egy kabarétréfát, amelyet azonnal papírra akartak vetni, nehogy reggelre elfelejtsék. Már megengedhették maguknak az asszisztenciát is, ezért körbekérdeztek a kávéházban, ki tud jó gépírónőt. Heltai Jenő és Kassák Lajos gépírónőjét ajánlották nekik, akit Rejtő azon nyomban fel is hívott telefonon. Bejelentette Boros Rózsikának, hogy hajnali 3 órakor a lakására megy, mert diktálni szeretne. Felment a hölgy Dob utcai albérletébe, ahol beavatta különös munkamódszerébe. Közölte Rózsikával, hogy mindig estélyi ruhában, kirúszozva, elegánsan gépeljen, és soha ne nevéssen a leírt poé-nokon. Mivel a hajnali főpróba bevált, az író állandósította a gépírónőt. Rózsikának mindvégig komoly arccal kellett dolgoznia, amit nem mindig sikerült betartania, hiszen hamisítatlan Rejtő-jeleneteket gépelt. Ilyenkor a szerző legorombította, hogy miért nem képes fegyelmezni magát. A diktálás végén aztán bocsánatot kért a gorombaságáért, és elmondta, hogy máshogy nem tud írni, csak komoly környezetben. Szédületes tempóban diktált, közben egymás után szívta a cigaret-tákat, itta a kávékat és szedte a serkentő tablettákat. Miután néhány hónap alatt az éjszakai órákban lediktált pár regényt és színdarabot, közölte a gépírónővel, hogy elégedett a munkájával, egyúttal megkérte a kezét. Rózsika sok meglepőt látott már életében, például Kassák-verseket, úgyhogy igent mondott.

Szórakozni, társaságba ritkán jártak közösen, Rejtő sem a Japán Kávéházba, sem a kevésbé előkelő kiskocsmákba nem vitte magával feleségét. Ha volt pénze,

éjszakákon át kártyázott és ivott, ilyenkor kisebb vagyonokat játszott el. Akárcsak regényhősei, ő is többször keveredett verekedésekbe. Korábban profi birkózó és bokszoló volt, rendszerint megvárta, ha nőket vagy vékonydongájú férfiakat ér sérelem, majd a bántalmazó féllal „lejátszotta a meccset”. Kalandjaiból délben ért haza, kialudta magát, és éjjel már új regényt diktált a friss élményekből. 1935 körül egy strandlátogatás alkalmával készült róluk az egyetlen fennmaradt közös fotó, amelyen Rózsika és barátai kissé megszeppenten állnak az izmait feszítő fürdőruhás író mögött. Több közös képet nem ismerünk, ami nem csoda: házasságukat nehezen lehetne klasszikus polgári idillnek nevezni. Rejtő már egyre jobban keresett, de keresetét nem adta haza, hanem azonnal elköltötte. Volt, hogy a nála levő pénzből a Japán Kávéházban megrendelte a teljes étlapot az éhes József Attilának. Egy másik alkalommal spontán ötlettől vezérelve egy éjszaka a megismert alkalmi társasággal elutazott nyaralni Siófokra, és az itt töltött két hét alatt egy 18 éves hölgynek udvarolt intenzíven. Így aztán nem csoda, hogy 1936 körül Rejtő és első felesége elváltak. Válásuk oka és pontos időpontja nem ismert, csak Rózsika későbbi sorsa: 1944-ben Auschwitzban halt meg.

Rejtő 1937 februárjában újránősült, és innentől kezdve már a második feleségének diktált. A szőke, légiestestalkatú Gábor Magda több volt, mint gépíró, műfordítóként maga is rendszeresen publikált. Talán, mert így félig-meddig szakmabelinek számított, Rejtő neki már megengedte, hogy nevesen a szellemes részeknél, és tőle visszajelzést is várt: az asszonynak két-három óra diktálás után el kellett mondania, mennyire találja humorosnak a leírtakat, és mely részeknél kevesli a poénok számát. Az elegáns megjelenés ettől függetlenül az új ara számára is kötelező volt.

Ebben az időszakban Rejtő havi 2000 pengőt keresett a jogdíjakból, éppen tízszer annyit, mint amennyi az ismert kuplé szerint elegendő a gondtalan polgári élethez. Magdát így hosszú itáliai nászútra vihette: Milánóban, Firenzében és Pistoiaiban töltöttek pár hetet. Későbbi életük legnagyobb nehézsége azonban már itt, a nászúton megmutatkozott: Rejtőnek folyamatosan dolgoznia kellett, ha éppen nem legújabb regényén, akkor újságcikkeken. A mézesheteket megszakítva például Torinóba kellett utaznia, hogy az Olaszország-Magyarország futballmeccsről tudósítson a Pesti Naplónak, majd riportot kellett készítenie a milánói nemzetközi vásárról is.

A helyzet hazatérésük után csak rosszabb lett. Rejtőnek, hogy teljesítse a kiadójával kötött szerződését, lényegében folyamatosan írnia kellett. Magda visszaemlékezése szerint két-három napot gondolkodott a regény sztoriján és a jó kezdőmondaton, ezalatt folyamatosan kis cédulákra jegyzetelt. Azután

szólt feleségének, hogy vegyen fel kosztümöt, és egy hét alatt lediktálta neki a regényt. Volt, hogy túlvállalta magát, ilyenkor két-három napja maradt egy regényre, amelyet alvás nélkül, literszámra ivott feketekávék, marokszámra szedett amfetamin-tabletták, és sok-sok doboz cigaretta mellett tudott teljesíteni.

Rádásul hiába keresett nagyon jól, a pénz ugyanúgy kifolyt a keze közül, mint korábban. Egy alkalommal, hogy nyugodtan tudjon dolgozni, kivett egy szobát egy drága Váci utcai panzióban. Éjszaka, amikor Magdának diktált, a szomszéd átkopogott, mert nem tudott aludni az írógéptől. Másnap a tulajdonos szóvá tette az éjjeli kopácsolást, mire Rejtő horribilis összegért kibérelte a két szomszédos apartmant is, és diktált tovább rendületlenül. Ez az önpusztító életmód nemcsak őt viselte meg, hanem a gépírónőjét, azaz a feleségét is. Mindenesetre Rejtő dőlt ki előbb, 1939-ben két hónapot töltött a Siesta idegkórházban, ahol a túlfeszített munka miatt álmatlansággal és idegkimerültséggel kezelték. Nem tudjuk, hogy ezt még megvárta-e Magda, vagy már korábban eldöntötte, kiszáll az önpusztító életformával járó kapcsolatból, de tény, hogy nem sokkal később Rejtő már ismét egyedül élt.

Bár bohém életformája közismert volt, és legalább egy évtizeddel idősebbnek nézett ki a koránál, népszerű volt és jól keresett, így tartós kapcsolatot is könnyen talált volna, mégsem tudunk arról, hogy újabb nővel kötötte volna össze az életét. Egyik életrajzírója, Hámori Tibor a 80-as évek elején még meginterjúvált egy inkognitót kérő színésznőt, akinek Rejtő egy rövid ideig udvarolt. Vagyis inkább a nő udvarolt neki. A visszaemlékezésből ugyanis az derül ki, hogy az éppen *Az elveszett cirkáló* írásában elmerült Rejtő nem igazán foglalkozott csinos rajongójával, kizárólag a regény mihamarabbi befejezése foglalkoztatta. Így aztán nem csoda, hogy a harmadik meghatározó nő az életében ugyancsak egy gépírónő, Kovács Magda volt. Őt már el sem vette feleségül.

A nagy munkabírású gépírónő a filmgyárban dolgozott, és Szirtes László producer mutatta be Rejtőnek. Az író gyűlölt telefonálni, ezért mindig futárral küldött cédulákon vagy táviratban üzent meg, mikor és hol szeretne diktálni. Magdának már ki sem kellett öltöznie a munkához. „Soha nem szakított félbe, és nem állt le korrigálni” – mesélte később az asszony. „Nem jegyzetelt előre, a szerkezet és a hős benne élt. Miután elkészültem, átvette tőlem az anyagot, és elkezdte stilizálni a szöveget. Másnap visszakaptam a kéziratot, majdnem mindegyik oldal össze volt firkálva, de úgy, hogy néhány flekken csak két-három olvasható szó maradt. (...) Munka közben rengeteg feketét ivott, ezért nem tudott aludni. A töméntelen sok kávé megártott neki. Lefekvés előtt altatókat szedett, de így is panaszkodott, hogy össze-vissza álmodik, nyugtalanok az éjszakái. Mindig hajszoalta magát, és

általában nagyon ideges volt. Főleg akkor gurult be, ha munka közben véletlenül közbeszóltam, és ezzel leállítottam a diktálás áradatát. Persze előfordult, hogy 'fékezett', ilyenkor rám nézett és megkérdezte: 'Tetszik ez a rész?' Vagy: 'Elég mulatságos?' Mindig csak az őszinte véleményemre volt kíváncsi.”

Nem tudjuk, hogy kapcsolatuk eljutott-e a szerelemig, de az biztos, hogy több volt köztük gépírónő-főnök viszonyból. Magda volt mellette akkor is, amikor megkapta munkaszolgálati behívóját. Rejtő, aki korábban megpróbálta elbogatellizálni vagy tréfával elütni a háborúra vagy az antiszemitizmusra vonatkozó híreket, neki vallotta meg, hogy fél. „Csak az nem fél, akinek nincs fantáziája” – mondta. Apja és bátyja mellett Magda volt az, aki a munkaszolgálat első állomásán, Nagykátán meglátogatta. 1942. november 27-én a teherpályaudvaron várták, hogy a vonat meginduljon a századdal Ukrajnába. A kerítésen keresztül búcsúzkodtak: „Nem élem meg a végét” – mondta Rejtő határozottan, és arra kérte a nőt, hogy próbáljon beteg édesanyjára vigyázni. A munkaszolgálatos karszalag folyton lecsúszott a karjáról. „Magda kérlek, van nálad egy kis céna? Légy szíves varrd fel nekem ezt a vacakot, mert ha elveszítem, megbüntetnek.” Magda felállt egy fatöncre és a kerítésen keresztül benyúlva felvarrta a férfi kabátjára a sárga csillagot. A vonat nem sokkal ezután elindult. Rejtő Jenő még 34 napot élt.

Az asszonyok, akik végigkísérték az életét, nem jelennek meg a műveiben. A Rejtő-nők így megmaradnak cigarettázó kocsmai vampnak és szőke ciklonnak egy versenyautó volánjánál. Vagy villanásoknak, az egyre inkább eltűnő normális élet jelképeinek.

Forrás:

Hámori Tibor: Piszkos Fred és a többiek... (történetek Rejtő Jenő életéből). Ságvári Endre Könyvszerkesztőség, Bp., 1982.

Hámori Tibor: Rejtő Jenő rejtélyes élete. Magánkiadás. Bp. 1999

Rejtő Jenő: Megyek Párizsba, ahol még egyszer sem haldokoltam. Szukits Kiadó, Szeged, 1997

Rejtő Jenő: Az utolsó szó jogán (Dr. Révai Gyula szerk.), Magvető Kiadó, Bp., 1967

Nyáry Krisztián (1972, Budapest) A nagyszerű így szerettek ők – Magyar irodalmi szerelmeskönyv (2012) szerzője.

Bíró-Balogh Tamás

KRÚDY GYULA KÉT DEDIKÁCIÓJA MECÉNÁSAINAK

Miklós Andornak és Sebestyén Arnoldnak

Krúdy dedikációit – az író más „kézjegyei” társaságában – Kelecsényi László gyűjtötte egybe és adta ki. A *Krúdy Gyula kézjegyei* című kis füzet első változata 1997-ben jelent meg, 2003-ban már második, bővített kiadását érte meg, és hírlik, hogy a szerző jelenleg a harmadik, javított és bővített kiadást készíti elő. Kelecsényi is tudja, amit más filológusok is lépten-nyomon tapasztalnak: egy ilyen jellegű gyűjtemény sosem lehet teljes, mert nyilvánvaló, hogy az évtizedek alatt példányok semmisültek meg vagy kallódtak el, illetve a közreadó sem lehet biztos abban, hogy minden egyes létező kötetet fellelt, és csak remélni lehet, hogy idővel majd felbukkannak

újabb, eddig nem ismert darabok. Ilyen az alább szereplő két ajánlás is.

„Krúdy nem dedikálta fűnek-fának a köteteit – írja Kelecsényi az előszóban. – Aláírt műveinek száma más kortársaihoz képest elég csekély. Bizonyára lapanganak kézjeggyével ellátott tomusok, de bármilyen új lelet bukkanjon is föl, nemigen változtatja meg dedikálási szokásairól kialakult képünket. Kikristályosodott tény, hogy nem adott vagy küldött aláírt példányt kora vezető politikusainak, irodalmi pápáinak, hangadó egyéniségeinek. [. . .]. A becses aláírások többségét rokonok, jó barátok, a szűkebb pátria tagjai, valamint az irodalmi élet övéhez hasonló sorsú kézművesei, az irodalomtörténet által később méltó helyükre állított nagyságok, vagy végképp elfelejtett, egykönyves szerzők kapták. Meglepően kevés a civileknek szóló ajánlás.”

Mindennek nem mond ellent a most felbukkant két ajánlás sem. Mindkettő a sajtótörténetből jól ismert személyeknek, Miklós Andornak és Sebestyén Arnoldnak szól.

Krúdy az *N. N. Egy szerelem-gyermek* című „regényke” (Bp., 1922. Athenaeum) címlapjára ezt írta fekete tintával:

Miklós Andornak / jó gazdámnak. / Krúdy Gyula / 1922. február.

A tegnapiak ködlovagjai (Békéscsaba, 1925. Tevan) kiadói emblémás szenny-lapján pedig az alábbi ceruzás ajánlás áll:

Sebestyén Arnold úrnak, / emlékül, / Krúdy Gyula / 1925. decemberben

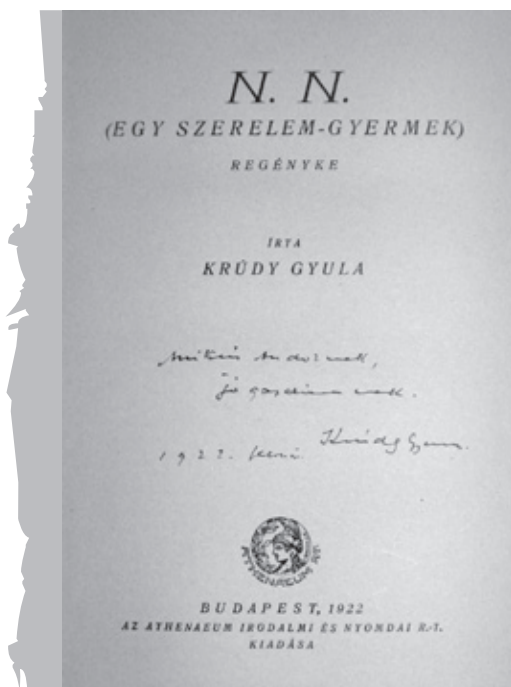
Miklós Andor (1880–1933) újságíró és szerkesztő legismertebb lapja *Az Est*, amelynek tulajdonosa és főszerkesztője is volt. Jól ismert személyisége a magyar sajtótörténetnek, jelentőségéhez mérten többen írtak róla, még ha nem is a legkedvezőbb színben tüntették föl. A kevésbé ismert Sebestyén Arnold (1883–1930) neve szintén ugyanúgy egybeforrt *Az Est*tel, mint Miklósé: ő volt a lap kiadóhivatalának vezetője, később *Az Est*-lapok konszern igazgatója. Kettejük kapcsolatáról Lengyel András írt a Sebestyénről szóló alapvető tanulmányában: „Amikor 1910-ben *Az Est* terve fölmerült, a lapot közös vállalkozásként indították meg. Miklós Andor, aki nyilván a pénzszerzés nagyobb lehetőségével rendelkezett, lett az alapító főrésztulajnos, de mások mellett Sebestyén is birtokolt egy kisebb részvénycsomagot. A meginduló lap vezetésében pedig megosztották egymás közt a feladatokat. Miklós Andor lett a főszerkesztő, s a lap tényleges első embere, Sebestyén pedig a kiadóhivatal vezetője. A nagyobb kockázatot kétségkívül Miklós vállalta, de egyáltalán nem bizonyos, hogy a nagyobb munkát is ő végezte. A legvalószínűbb az, hogy a lap profiljának kialakításában Miklósé volt a főszerep, a lap adminisztrálásában, piaci bevezetésében, röviden: a marketingben pedig Sebestyén lehetett az ügyek tényleges mozgatója. [...] Ami biztos, a lap átütő sikerében, az 500 ezres csúcspéldányszám elérésében Sebestyénnek is komoly szerepe volt, a kortársak az ő üzleti érzékét, „reklámzsenijét” szinte egyöntetűen hangsúlyozták. A lapnál, közvetlenül Miklós mögött, kezdettől ő volt a második ember.” Emellett sógorok is voltak, Sebestyén felesége Miklós Jolán, a főszerkesztő testvére lett.

Áttételesen erre a szoros munkakapcsolatra utal az a korábban már ismert két dedikáció is, amit Krúdy egyazon napon és egyazon helyen adott nekik. Az 1915 végén megjelent *Szindbád. A feltámadás* című kötetét az író így ajánlotta a kiadóhivatal vezetőjének: „Sebestyén Arnoldnak, az írók legjobb barátjának tisztelete jeléül Krúdy Gyula. XII. 15. *Az Est*”, míg a főszerkesztőnek ekképp dedikálta: „Miklós Andor urnak, / nemes barátomnak, / Krúdy Gyula / XII. 15. // *Az Est*”.

Kelecsényi a kézigyeket elemző írásában külön kitér erre az ajánláspárra, melyek keletkezési helyszíne, „amelyre a bejegyzések egyértelműen utalnak, vagy *Az Est* szerkesztősége, vagy valamilyen alkalmi találkozó, munkavacsora” lehetett. Mégpedig – az 1916-os megjelenési dátumtól eltérően – 1915. december 15-én. (Nem ritka eset, sőt a 19. század végén és a 20. század elején

bevett szokás volt, hogy a következő év újdonságának szánt kötetet – a jobb és biztosabb eladhatóság reményében – előző év karácsonyára hozták ki a nyomdából. (Erre számos példa lenne hozható.) A kötetről is pár nappal később írtak először.

A dedikációk, ha lehet úgy mondani, pontos megfogalmazásúak: Sebestyén Arnoldról a visszaemlékezések valóban úgy szólnak, mint az írók barátjáról, aki anyagilag is megbecsülte a szerzőket. Miklós Andor is segítette az írókat: ő közölte őket.

Még egy neki dedikált Krúdy-kötetet ismerünk korábban. Az 1919-ben kiadott *Asszonyosságok díjának* ajánlása így szól: „Jó gazdának, Miklós Andornak. Krúdy Gyula 1919.” A Miklós neve elé írt „jó gazda” jellemzés szintén „pontos” megfogalmazás, az előző dedikációba foglalt „úr, nemes barát” megnevezéstől való eltérése magyarázható. Hiszen míg 1915-ben, amikor Krúdy a Singer

és Wolfner által kiadott Szindbád-könyvét ajánlotta Miklósnak, az még „csak” Az *Est* főszerkesztője volt, 1919-ben azonban már az Athenaeum kiadó vezetője is. 1917 nyarán ugyanis Az *Est* kiadója – per útján – megszerezte az Athenaeum összes részvényét, és az 1917. december 17-én tartott rendkívüli közgyűlés Miklós Andort választotta meg az Athenaeum részvénytársaság elnökévé. Így tehát amikor 1919 végén Krúdy újfent Miklósnak dedikált példányt adott az immár a Rácz Lajos kiadóvállalatánál megjelent *Asszonyosságok díjából*, akkor már az ő saját műveit is gondozó cég vezetőjének ajánlotta a könyvét. És nemcsak azért, mert korábban ennél a kiadónál is jelentek meg könyvei, ráadásul mindhárom a kiadó igen népszerű és tekintélyes Modern Könyvtár sorozatában, inkább azért, mert már a Miklós vezette Athenaeum is kiadta már egy kötetét: az 1919 elején megjelent *Kánaán könyvét* (szintén a sorozatban). Így amikor 1919-ben Krúdy a dedikációt írta, Miklós már valóban „gazdája” volt, legalábbis könyveinek.

1922-ben pedig, amikor Krúdy az *N. N.*-t ajánlotta, még inkább illet Miklósra a „jó gazda” jellemzés. Ekkora már sorjázta az író itt megjelent könyvei (pl. 1920-ban az *Álmoskönyv* és *A betyár álma – Kleofásné kakasa*, 1921-ben a *Magyar tükör*, 1922-ben – az említett *N. N.*-en kívül – a *Hét bagoly* és az *Ál-Petőfi*, stb.), és a munkakapcsolat később is megmaradt. „Krúdy az Athenaeummal 1931-ig 31 műre kötött szerződést, s ebből megjelent 29 mű” – írja róla a kiadó történeté-

nek monográfusa. (Az *Ady Endre éjszakáit* a kiadó utasította vissza, Bródy Sándor életrajzát pedig Krúdy nem írta meg.) Az önállóan megjelent kötetek és a korábbi művek új kiadásainak nagy száma már önmagában is azt mutatja, hogy az Athenaeum fontos „gazdája” volt Krúdynak (kiváltképp miután megromlott a viszonya korábbi kiadójával, a Singer és Wolfnerrel), de Krúdy „sem 1919 előtt, sem utána nem lett egyértelműen az Athenaeum írója”. Ezt mutatja az is, hogy bár „a kapcsolatot az Athenaeum is állandóan kereste-ápolta Krúdyval”, hiszen „maga Heltai Jenő [a kiadó korábbi igazgatója – BBT] is több ízben eljárta egy-egy kiadás ügyében” és „Miklós Andor is állandóan segítette a kiadásokat s az író, sokszor anyagiakkal is”, életműszerződést nem kötöttek vele (mint pl. Móriczsal). Sőt, az sem tagadható, hogy időnként feszült volt a viszony, amelyről egy 1927 elejéről származó, a Krúdy összkiadás körüli problémákat tárgyaló levélváltás tanúskodik, de tény, hogy a tízkötetes gyűjteményes kiadás végül 1928-ban megjelent, sőt Krúdy utána is szerzője volt a kiadónak.

Krúdy egy régi hagyományhoz kapcsolódott, amikor Miklós Andornak és Sebestyén Arnoldnak ajánlotta könyveit, hiszen a dedikáció eredeti funkciója szerint – ahogy Thienemann Tivadar írta – „a szerző és a mecénás szellemi kapcsolatának kifejezésére szolgál[t]”, amikor „a szerző még valósággal följánlotta munkáját annak a pártfogónak, akinek kívánságára és használatára véghezvitte”. Ez persze idővel változott, sőt a huszadik századra teljesen elszakadt eredeti szerepétől. Krúdy ajánlásai is kettős természetűek: egyrészt valóban „olvasóknak” szólnak, akik azonban – történetesen – „mecénások” is.

És példája nem egyedi. Karinthy Frigyes három dedikációja – részben – hasonló. Az elsőt a *Hőköm-színház* című kötetébe írta: „Kosztolányi Dezsőnek / anyagi pártfogómnak / Karinthy / 921 június”. Hogy Karinthy csupán viccelt-e, nem tudni. Elképzelhető, hogy Kosztolányi egyszerűen csak kölcsönadott neki vagy meghívta a kávéházban, esetleg más, komolyabb ügy áll a háttérben; jelenleg nem eldönthető. A második dedikáció – amelyet Karinthy a *Két mosoly* egyik példányában adott – azonban már konkrétan Krúdyéhoz hasonlít: „Nyájas kiadómnak, / Holländernek, szeretettel / 922 március Karinthy Frigyes”. A dedikáció címzettje itt is az adott könyv kiadója, Holländer Sándor, aki Bécsben vezette a magyar Pegazus kiadót. (Ő írt kiadóként levelet 1920. december 28-án Krúdynak, annak a szintén Pegazusnál megjelent *Nagy kópé* című kötete ügyében.) Karinthy harmadik dedikációja pedig már egy jól ismert, valós me-

cénásnak szól, Hatvany Lajosnak. Későn megjelent első verseskötetében (*Nem mondhatom el senkinek*) Karinthy ezt írta: „Méltóságos / br. Hatvany Lajos doktornak / Budapest / Van szerencsém csatolva / 30 (harminc) költeményt díj- / mentesen csatolni, szíves meg- / tekintés céljából. Hangsúlyozni / kívánom, hogy a verseket / nem „küldöm” hanem postán / feladom és b. címére tovább- / tom és nagyon sajnálnám / ha ez levonna az értékükből. / további nb. megrende- / lését várva maradok / 929 december / kiváló tisztelettel / p. p. / Karinthy Frigyes”. A hosszú ajánlás – humora mellett – kimondva is támogatást: „további megrendelést” kér. Az dedikációban szereplő rövidítés (p. p.) feloldása pedig az, hogy a régi társasági etikett szabályai szerint, ha valaki be akart mutatni egy rangos személynek egy vele érkezett harmadik illetőt, két névjegykártyát küldetett be: a sajátját és a bemutatandóét. A bemutató írta rá saját névjegyére a pour presenter (‘bemutató’) rövidítését, és a sajátjához csatolta a bemutatandó névjegyét, melyre azonban semmit sem írt. Karinthy ezzel is játszott, meg is szövegezte („van szerencsém csatolva...”), a p. p. rövidítés alá ráadásul az Athenaeum kiadó hivatalos pecsétjét nyomták, feltehetően maga Karinthy, s lett így a kötet maga a bemutatandó névjegy.

Bíró-Balogh Tamás (*Gyoma, 1975*) Irodalomtörténész, a SZTE Modern Magyar Irodalom Tanszékének munkatársa. Legutóbbi kötete: *Tollvonások* (2009).

...az élet forrása

Hévíz, az élet forrása!

Hévízen a természetes gyógyítás és az egészségmegőrzés szinte minden eleme megtalálható, melyek apró részecskéiként egymáshoz illeszkedve kerek egészet alkotnak. Ez a kerek egész egy szóval úgy írható le, hogy egészség.

Hévízen – amellyel hogy visszanyerhetjük egészségünket – számos lehetőség kínálkozik arra, hogy megőrizzük testünk aktív fizikai állapotát, erősítsük szellemi frissességünket, valamint megtaláljuk a lelki harmóniát, a nyugalmat.

Az aktív mozgásprogramok, vagy a tartalmas kulturális rendezvények és fesztiválok, mind-mind a feltöltődést segítik. Egy hévízi üdülés után energikusan tudunk szembenézni a hétköznapi kihívásaival.

Ízelítő a fürdőváros kulturális értékeiből:

- Árpád kori műemléktemplom az Egregyi városrészben
- Római kori romkert és a római katona sírja
- Muzeális Gyűjtemény tárlatai: Karády 100 – fotókiállítás, A Világon egyedüli - Balneológiai és helytörténeti kiállítás, Dr. Moll Károly orvostörténeti emlékszoba
- Fontana Filmszínház
- Szentlélek templom, Református-evangélikus templom, Jézus szíve templom

Tipp:

3+1 Téli Álom Hévízen

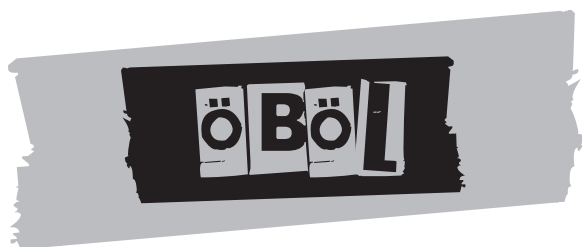
Plusz 1 éjszakát ajándékba adunk minden kedves vendégünknek, aki legalább 3 éjszakát Hévízen tölt *2012. november 1. és 2013. március 10. között* (hétköznapiokon, kivéve ünnepnapiakat)! Ismerje meg Hévíz varázslatos téli arcát, ússzon nyíló tavirózsák között, a gőzölgő termáltóban! A Téli Álom akció keretében **1 óras jégpálya belépővel**, helyi termék kóstolóval, adventi programokkal, **ajándék mézeskalács szívvel** és a szállásokon további meglepetésekkel kedveskedünk Önnek.

Az akcióban résztvevő szálláshelyeket megtalálja honlapunkon: a www.heviz.hu/heviz_tel címen.

Bővebb információ:

Tourinform Hévíz • 8380 Hévíz, Rákóczi u. 2. • Tel.: 06 83 540 131
E-mail: heviz@tourinform.hu • www.heviz.hu

HOL TALÁLOD A BALATONI HABLEÁNYT?

Halpikkelyfény, maradékgerinc, barkán, burgus, túrolás, márga, dolomitkőbörccök, futóvendég, kúzsákok – hogy csak néhány gyönyörű, kimondanivaló, költőien csengő szót említsünk a Balatonról szóló egyik legtestesebb könyv lapjairól. A Nemzeti

Könyvtár 3. számú kötetéről van szó, a Balaton és környékének részletes kalauzáról, amit amúgy egyetlen piaci alapon működő kiadó se adott volna ki 2012-ben, mert a legkisebb anyagi sikerrel sem kecsegtet. Sőt, Szigethy Gábor előszavából kiderül, hogy más „praktikus” okkal sem lehet megindokolni az 1934-es kalauz friss kiadását: „Van-e még kedve, ideje, türelme a 21. század magyar emberének nézelődve, meg-megállva, elmerengve sétálni az ismert-ismeretlen múltban? Van-e még kedve, ideje, türelme kézbe venni, belelapozgatni, olvasni olyan könyvet, amelyben nem található semmilyen gyorsan javunkra fordítható, hasznos hajtó, pénzt fialó információ? (...) Nyári pihenés helyszíneinek tervezgetéséhez, utazás közben, Balaton-parti nyaraláskor tökéletesen hasznavehetetlen, »elavult« útikönyvet tart kezében az olvasó.”

Adja magát a kérdés: akkor miért lehet mégis örülni, hogy kezünkbe foghatjuk ezt a vaskos, „idejétmúlt”, sajnálatosan érdektelen borítójú könyvet? Mert a Balatonról írt egyik alaplőről van szó, mely elképesztő alaposággal és részletességgel tárja elénk a múltat és – egyet nem értve a könyv előszavával – részben a jelent is. Nem vezett el minden, ha pengő helyett forinttal is fizetünk azóta. A két szerző a 19. század nyolcvanas éveiben született, Darnay-Dornay Béla középiskolai tanár és helytörténész volt, Vigyázó János jogász és a „hazai és nemzetközi turizmus kiemelkedő alakja”. A két megszállott boldog balatoni-békeidőkbeli elhivatottsággal állt neki a tárgy minden elképzelhető szempontú leírásának. És ha nem is használható egy-egy mai balatoni kirándulás megtervezéséhez a könyv némely információja – azért nem is hasznavehetetlen. Mert a települések, a hegyek, a zöldeskék víz mind itt vannak, a megismerésükhöz vezető úton kultúrtörténeti nyalánkságként

olvasható ez a könyv, melynek majd minden lapján finom, fekete-fehér grafikák mutatják az adott fejezetben tárgyaltak részleteit: földrajzi metszeteket, várakat, vitorlásokat, hímzésmintákat, címereket, alaprajzokat, kápolnákat és halásztanyákat.

A könyv az Általános ismeretek című fejezet mellett a Felsőpart, Alsópart és a Balaton nyugati környezete című részekre tagolódik. A Tartalomjegyzék nem emeli ki, de az első fejezetet nem, vagy nemcsak a két szerző írta, hanem tanulmányok egymásra épülő rendszere alkotja. Dr. Cholnoky Jenő a Balaton földrajzáról ír, dr. Dalmady Zoltán a balneológiai szempontokat érinti (a szénsavas források és hévizes fürdők erényeit elsősorban Csopakon, Zánkán, Kékkúton, illetve Hévízen), dr. Tóth Lajos pedig arról beszél, hogyan jelenik meg a magyar költészetben a Balaton. A 18. században született P. Horváth Ádámmal kezdi a sort, majd a tapolcai Batsányi János, aztán Kisfaludy Sándor, Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Garay János következik, viszont nem említi Kosztolányi Dezső 1924-es kötetében, A bús férfi panaszaiban szereplő Milyen sötét-sötét a Balaton kezdetű verset, sem Babits Mihály A vihar című, a Nyugatban 1911-ben megjelent, készülő mesedramájának harmadik felvonását, „mely egészen sablonos, egy balatoni mondán és a jó Garay ismert versén alapul, a kecskekörmökről és a tihanyi echóról”. És nem számolhatott József Attila Balatonszárszó című költeményével, mert az két évvel a könyv megjelenése után keletkezett. A prózaírók közül kiemeli Jókai Mórt, Vas Gerebent, de nem említi Ady Endre Muskétás tanár úr című novelláját, azaz elkélt volna egy kortárs irodalomtörténész lektorálása.

A Felsőpart fejezetben domborodik ki a könyv tényleges felépítése, mely 518 tételen keresztül veszi végig a településeket-településcsoportokat Balatonakarattytól Csáktornyáig (!), érintve minden tudnivalót vasútvonalakról, utakról, helytörténetről, természeti adottságokról, építészetről, fürdőlehetőségekről, helyi nevezetességekről, kávé- és sörházakról. Annak idején például Veszprémben megszállhattunk a Korona Szálló 33 szobájának egyikében, kávézhattunk a Pannóniában a Kossuth Lajos utcán, majd a Királykút-strandfürdőt részesíthettük előnyben a balatoni fürdőzéssel szemben („teljesen új 3 medence, gyönyörű fekvéssel”).

A címben feltett kérdésre illik választ adni, ha nem is könnyű, mindenesetre a könyv szerint Badacsonytomaj mellett kell keresni Badacsony Hableányt. Valahol a strand környékén.

Dornyay Béla – Vigyázó János: Balaton és környékének részletes kalauza, 1934 Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2012

Péczely Dóra. (Gyöngyös, 1968) szerkesztő, kritikus. Kötete: Összenézett írások (2004).

